

Regelförenklingar inom ekonomisk familjepolitik

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.
Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Omslag: Regeringskansliets standard

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2017

ISBN 978-91-38-24709-9

ISSN 0284-6012

Innehåll

1	Sammanfattning.....	5
2	Författningsförslag.....	7
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	7
2.2	Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).....	14
2.3	Förslag till lag om upphävande av lagen (2003:1067) om särskild bestämmelse om bostadsbidrag.....	15
2.4	Förslag till förordning om ändring i barnbidragsförordningen (1986:386).....	16
3	Regelförenklingar inom socialförsäkringen.....	19
4	Förenklingar inom föräldraförsäkringen	21
4.1	Nuvarande regelverk.....	21
4.1.1	Föräldrapenning.....	21
4.1.2	Tillfällig föräldrapenning.....	22
4.2	Åtgärder inom föräldrapenningen	23
4.2.1	Föräldrapenning för mödravårdsbesök.....	23
4.2.2	Föräldrapenning vid inskolning.....	28
4.3	Åtgärder inom tillfällig föräldrapenning	35
4.3.1	Slopade anmälningskrav för tillfällig föräldrapenning.....	35
4.3.2	Tillfällig föräldrapenning vid deltagande i kurs för att lära sig vårda barnet.....	40

5	Förenklingar inom barnbidraget.....	45
5.1	Nuvarande regelverk	45
5.2	Åtgärder inom barnbidraget	46
5.2.1	Slopas anmälningsskyldighet när ett barn har upphört att bo växelvis	46
5.2.2	Slopas krav på anmälan för flerbarnstillägg i vissa situationer	50
6	Förenklingar inom bostadsbidraget	57
6.1	Nuvarande regelverk	57
6.2	Åtgärd inom bostadsbidraget	58
6.2.1	Tidigare avstämning av bostadsbidraget	58
6.2.2	Särskild bestämmelse om bostadsbidrag förs in i socialförsäkringsbalken	63
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	65
8	Konsekvenser	71
8.1	Inledning	71
8.2	Konsekvenser för enskilda	71
8.2.1	Möjlighet för den andra föräldern att få föräldrapenning för att följa med till mödravården.....	71
8.2.2	Rätt till föräldrapenning vid inskolning även när föräldern inte har barnet i sin vård	72
8.2.3	Slopas anmälningsskyldighet för tillfällig föräldrapenning	72
8.2.4	Rätt till tillfällig föräldrapenning vid föräldrarnas gemensamma deltagande i kurs för att lära sig vårda barnet	73
8.2.5	Slopas anmälningsskyldighet för att ett barn har upphört att bo växelvis	73
8.2.6	Slopas krav på anmälan för flerbarnstillägg i vissa situationer	74
8.2.7	Tidigare avstämning av bostadsbidraget	74

8.2.8	Särskild bestämmelse om bostadsbidrag förs in i socialförsäkringsbalken.....	75
8.3	Ekonomiska och administrativa konsekvenser	75
8.3.1	Möjlighet för den andra föräldern att få föräldrapenning för att följa med till mödravården	75
8.3.2	Rätt till föräldrapenning vid inskolning även när föräldern inte har barnet i sin vård.....	75
8.3.3	Slopat anmälningsskyldighet för tillfällig föräldrapenning.....	76
8.3.4	Rätt till tillfällig föräldrapenning vid föräldrarnas gemensamma deltagande i kurs för att lära sig vårda barnet.....	77
8.3.5	Slopat anmälningsskyldighet för att ett barn har upphört att bo växelvis.....	77
8.3.6	Slopat krav på anmälan för flerbarnstillägg i vissa situationer.....	77
8.3.7	Tidigare avstämning av bostadsbidraget	78
8.3.8	Särskild bestämmelse om bostadsbidrag förs in i socialförsäkringsbalken.....	78
9	Författningskommentar	79
9.1	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	79
9.2	Förslaget till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).....	88
9.3	Förslaget till lag om upphävande av lagen (2003:1067) om särskild bestämmelse om bostadsbidrag	89
9.4	Förslaget till förordning om ändring i barnbidragsförordningen (1986:386).....	89

1 Sammanfattning

Den ekonomiska familjepolitiken syftar till att bidra till en god levnadsstandard för barnfamiljer och ge föräldrar förutsättningar för ett jämställt föräldraskap. För att stödja barnfamiljer och ge dem möjligheter att förstå och förutse sina rättigheter behöver stödets regelverk vara enkla och förutsägbara. Huvuddelen av förmånerna inom den ekonomiska familjepolitiken administreras av Försäkringskassan. Som ett led i arbetet med att förenkla regelverket och öka möjligheterna för föräldrar att göra rätt har Försäkringskassan getts i uppdrag att föreslå ändringar av regelverket. Försäkringskassans förslag på förändringar av regelverket inom barnbidraget, föräldrapenningen och tillfällig föräldrapenning samt bostadsbidraget syftar till att förenkla för föräldrar och bidrar även till att administrationen av förmåner till familjer ska bli mer kostnadseffektiv.

Inom föräldraförsäkringen föreslås att den andra föräldern ska få rätt till föräldrapenning för att följa med till mödravården. Föräldrar föreslås även få rätt till föräldrapenning vid inskolning även när föräldern inte har barnet i sin vård. För tillfällig föräldrapenning föreslås anmälningsskyldigheten slopas. Föräldrar ska också ges rätt till tillfällig föräldrapenning vid föräldrarnas gemensamma deltagande i kurs för att lära sig vårda barnet.

Inom barnbidraget föreslås anmälningsskyldigheten slopas för ett barn har upphört att bo växelvis. Kravet på anmälan för flerbarnstillägg slopas också i flera olika situationer.

Inom bostadsbidraget föreslås en tidigareläggning av avstämningen av bidragsgrundande inkomster. För att förenkla regelverket ska även en bestämmelse om bostadsbidrag som anger hur stor del av studiebidrag eller studiestartsstöd som ska räknas med vid beräkning av bidragsgrundande inkomst, som nu finns i en särskild lag, föras in i socialförsäkringsbalken.

Vissa av dessa förändringar innebär vissa initiala kostnader för införande men på ett par års sikt bedöms förslagen medföra en minskning av administrationskostnaderna för Försäkringskassan. Förslagen bedöms inte öka försäkringskostnaderna för förmåner.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken¹ dels att 11 kap. 10 och 12 §§, 12 kap. 4 §, 13 kap. 1 och 3 §§, 16 kap. 12 §, 97 kap. 2 och 13 §§ samt 98 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 12 kap. 7 § ska lyda "Förskola, skola och viss annan pedagogisk verksamhet",

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 12 kap. 5 a och 7 a §§ samt 13 kap. 9 a §, och närmast före 12 kap. 5 a § samt 13 kap. 9 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

10 §²

Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid i annat fall än som anges i 12 kap. 4 a, 6 och 7 §§ samt 13 kap. 10, 11, 13, 26 och 30 §§. För tillfällig föräldrapenning gäller även 13 kap. 3 §.

Tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 31 e § får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid.

Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid i annat fall än som anges i 12 kap. 4 a § och 5 a–7 §§ samt 13 kap. 10, 11, 13, 26 och 30 §§.

¹ Senaste lydelse av rubriken närmast före 12 kap. 7 § 2010:870.

² Senaste lydelse 2011:1082.

För tillfällig föräldrapenning gäller även 13 kap. 3 §.

12 §³

*Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas för tid innan anmälan gjorts till Försäkringskassan. Detta gäller dock inte om det har funnits hinder för en sådan anmälan eller det finns särskilda skäl för att *förmånen* ändå bör lämnas. *Vidare gäller detta inte i fråga om sådan tillfällig föräldrapenning som avses i 13 kap. 31 e §.**

*Föräldrapenning får inte lämnas för tid innan anmälan gjorts till Försäkringskassan. Detta gäller dock inte om det har funnits hinder för en sådan anmälan eller det finns särskilda skäl för att *föräldrapenning* ändå bör lämnas.*

12 kap.

4 §

I andra fall än som avses i 5 och 6 §§ har en förälder som inte har barnet i sin vård rätt till föräldrapenning endast om det finns särskilda skäl.

I andra fall än som avses i 5–6 och 7 a §§ har en förälder som inte har barnet i sin vård rätt till föräldrapenning endast om det finns särskilda skäl.

Mödravårdsbesök

5 a §

En förälder som besöker mödravården när det gäller ett ofött barn eller graviditet har rätt till föräldrapenning i samband med besöket.

Föräldrapenning i samband med besök hos mödravården kan lämnas för tid från och med den sextionde dagen före den

³ Senaste lydelse 2010:2005.

beräknade tidpunkten för barnets födelse fram till och med förlossningsdagen.

7 a §

En förälder som har ett barn som genomgår introduktion för att delta i en verksamhet enligt skollagen (2010:800) har rätt till föräldrapenning i samband med introduktionen, om den avser

- 1. förskola,*
- 2. förskoleklass,*
- 3. grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola eller internationell skola på grundskolenivå,*
- 4. fritidshem som kompletterar utbildningen i en skolform enligt 2 eller 3, eller*
- 5. verksamhet enligt 25 kap. 2, 4 eller 5 § skollagen.*

Föräldrapenning i samband med ett barns introduktion kan lämnas till en förälder som inte har barnet i sin vård.

13 kap.

1 §⁴

I detta kapitel finns allmänna bestämmelser om rätten till tillfällig föräldrapenning i 2–9 §§.

I detta kapitel finns allmänna bestämmelser om rätten till tillfällig föräldrapenning i 2–9 §§ och om förmånstiden i 9 a §.

Vidare finns bestämmelser om

- tillfällig föräldrapenning vid barns födelse eller adoption i 10–15 §§,
- vård av barn som inte har fyllt 12 år i 16–21 §§,

⁴ Senaste lydelse 2010:2005.

- vård av barn som har fyllt 12 år i 22–25 §§,
- vård av barn som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade i 26–29 §§,
- vård av allvarligt sjukt barn i 30 och 31 §§,
- utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning vid förälders sjukdom eller smitta i 31 a–31 d §§,
- tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit i 31 e och 31 f §§,
- beräkning av antalet dagar med rätt till tillfällig föräldrapenning i 32 §, och
- beräkning av tillfällig föräldrapenning i 33–38 §§.

3 §

Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid: Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § första stycket lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid:

1. om föräldrarna följer med sitt barn till läkare när barnet lider av allvarlig sjukdom, och
2. om föräldrarna, som en del i behandlingen av sitt barn, behöver delta i läkarbesök eller behandling som ordinerats av läkare.

Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § andra stycket lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid, om föräldrarna deltar i en kurs som ordnas av sjukvårdshuvudman för att lära sig vårda barnet.

Allmänna bestämmelser om förmånstiden

9 a §

Tillfällig föräldrapenning lämnas inte för längre tid tillbaka än 90 dagar före den dag ansökan

kom in till Försäkringskassan.

Detta gäller dock inte om det finns synnerliga skäl för att tillfällig föräldrapenning ändå bör lämnas. Tidsbegränsningen gäller inte heller i fråga om sådan tillfällig föräldrapenning som avses i 31 e §.

16 kap.

12 §⁵

Den som får allmänt barnbidrag för de barn som omfattas av flerbarnstillägget får också flerbarnstillägg för dessa barn.

Den som vill få flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 9 § 2 eller 3 ska anmäla detta till Försäkringskassan. Detsamma gäller den som vill få flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 12 §, utom i de fall där två föräldrar bor tillsammans med ett barn som de har gemensamt, om någon av dem får barnbidrag för barnet.

Den som vill få flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 9 § 2 eller 3 ska anmäla detta till Försäkringskassan. Detta gäller dock inte om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395) lämnas för barnet.

Den som vill få flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 12 § 1 behöver inte anmäla detta. Den som vill få flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 12 § 2 ska anmäla detta till Försäkringskassan, utom i de fall där två föräldrar har ett gemensamt barn och det för barnet lämnas någon sådan förmån eller något sådant stöd som anges i 15 kap. 9 §.

⁵ Senaste lydelse 2013:1018.

97 kap.

2 §

Den försäkrades bidragsgrundande inkomst är summan av

1. överskott i inkomstslaget tjänst enligt 10 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229),
2. överskott i inkomstslaget näringsverksamhet beräknat enligt 4 §,
3. överskott i inkomstslaget kapital beräknat enligt 5 §,
4. del av egen och barns förmögenhet enligt 6–10 §§,
5. del av barns inkomst av kapital enligt 11 och 12 §§ och
6. vissa andra inkomster enligt 13 §.

Vid beräkning av inkomster som avses i första stycket 6 ska studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) och studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd ingå med 80 procent.

13 §⁶

Med vissa andra inkomster enligt 2 § 6 avses följande: Med vissa andra inkomster enligt 2 § första stycket 6 avses följande:

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–13 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte ska tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,
2. studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) och studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd, utom de delar som avser tilläggsbidrag,
3. skattefria stipendier över 3 000 kronor per månad,
4. skattepliktiga inkomster enligt 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, och
5. etableringsersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Inkomster som avses i första stycket 2 och 3 och som i slutet av ett år betalas ut i förskott som hänförliga till nästföljande år ska

⁶ Senaste lydelse 2017:528.

beaktas för det senare året.

98 kap.

5 §⁷

Slutligt bostadsbidrag bestäms för varje kalenderår under vilket preliminärt bidrag har betalats ut. Slutligt bostadsbidrag bestäms efter *den tidpunkt när besked* om slutlig skatt enligt 56 kap. 10 § första stycket skatteförfarandelagen (2011:1244) *senast ska ha skickats*.

Slutligt bostadsbidrag bestäms för varje kalenderår under vilket preliminärt bidrag har betalats ut. Slutligt bostadsbidrag bestäms efter *det att beslut* om slutlig skatt enligt 56 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) *har meddelats*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för föräldrapenningsförmåner och flerbarnstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

⁷ Senaste lydelse 2011:1434.

2.2 Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

Härigenom föreskrivs att 10 § föräldraledighetslagen (1995:584) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §¹

Ledigheten får delas upp på högst tre perioder för varje kalenderår. Om en ledighetsperiod löper över ett årsskifte, ska den anses höra till det kalenderår då ledigheten påbörjades.

Trots denna begränsning får en ledighet delas upp när det gäller antingen ledighet med tillfällig föräldrapenning m.m. enligt 8 § eller ledighet för föräldrautbildning m.m. enligt 12 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Trots denna begränsning får en ledighet delas upp när det gäller antingen ledighet med tillfällig föräldrapenning m.m. enligt 8 § eller ledighet med föräldrapenning enligt 12 kap. 5 a–7 a §§ socialförsäkringsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

¹ Senaste lydelse 2010:1263.

2.3 Förslag till lag om upphävande av lagen (2003:1067) om särskild bestämmelse om bostadsbidrag

Härigenom föreskrivs att lagen (2003:1067) om särskild bestämmelse om bostadsbidrag¹ ska upphöra att gälla vid utgången av 2018.

Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för bostadsbidrag som avser tid före den 1 januari 2019.

¹ Senaste lydelse 2017:531.

2.4 Förslag till förordning om ändring i barnbidragsförordningen (1986:386)

Härigenom föreskrivs att 4 och 6 §§ barnbidragsförordningen (1986:386) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Den som uppbär allmänt barnbidrag ska utan dröjsmål göra anmälan till Försäkringskassan

1. när bidragsmottagaren eller barnet lämnar Sverige för en tid som kan antas komma att överstiga sex månader,

2. när ändring skett i fråga om vårdnaden om barnet,

3. när det sammanboende upphör som grundat rätt till flerbarnstillägg enligt 15 kap. 12 § socialförsäkringsbalken, eller

4. när det växelvisa boende upphör som grundat rätt till delat barnbidrag.

Har en utlandsvistelse inte från början kunnat förutses överstiga sex månader, ska anmälan enligt första stycket 1 göras så snart det kan beräknas att vistelsen kommer att överstiga den tiden. Vid en anmälan om utlandsvistelse ska uppgift lämnas om ändamålet med vistelsen och dess beräknade varaktighet.

6 §²

Den som uppbär förlängt barnbidrag *skall* göra anmälan på det sätt som anges i 4 §

1. när ändring skett i fråga om vårdnaden om barnet,

2. när de studier som grundat

Den som uppbär förlängt barnbidrag *ska* göra anmälan på det sätt som anges i 4 §

1. när ändring skett i fråga om vårdnaden om barnet, eller

2. när de studier som grundat

¹ Senaste lydelse 2010:1668.

² Senaste lydelse 2006:433.

rätt till bidraget avbryts under läsåret, *eller* rätt till bidraget avbryts under läsåret.

3. när det växelvisa boende upphör som grundat rätt till delat barnbidrag.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2019.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om barn som är födda före den 1 mars 2014 eller, vid adoption, när den som adopterat barnet har fått barnet i sin vård före den 1 mars 2014.

Äldre bestämmelser gäller dock inte, om ett barn som avses i första stycket har blivit försäkrat för barnbidrag efter den 28 februari 2014 eller om det efter detta datum har gjorts en anmälan om till vem barnbidrag ska lämnas.

3 Regelförenklningar inom socialförsäkringen

Sverige har en välutvecklad ekonomisk familjepolitik vars mål är att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för barnfamiljer. Den ska ge grundläggande trygghet för föräldrar och utgå utifrån barnets bästa. Den ekonomiska familjepolitiken ska ge föräldrar möjlighet att kombinera förvärsarbete med föräldraskap på ett sätt som är gynnsamt för både barn och föräldrar och skapa förutsättningar för ett jämställt föräldraskap. Socialförsäkringen ska vara inkluderande och flexibel. Den ska möjliggöra god omsorg och trygghet för barn oavsett familjekonstellation.

I Sverige berörs cirka 1,3 miljoner hushåll på något sätt av den ekonomiska familjepolitiken. Att administrationen av förmånerna är enkel och kostnadseffektiv är viktigt. För att föräldrar ska känna tillit till socialförsäkringen samt uppleva att möjligheterna att planera sin tillvaro är goda måste det vara enkelt att förstå och förutse rättigheter och skyldigheter för den enskilde när det gäller förmåner eller bidrag.

Under 2012 fick Försäkringskassan, den myndighet som administrerar socialförsäkringen, i uppdrag att se om det fanns möjligheter att förenkla regelverket inom socialförsäkringen. Målsättningen var att det skulle bli enklare för den enskilde att göra rätt. Uppdraget mynnade ut i en första ”antikrångelkatalog” i april 2012 och därefter har myndigheten lämnat ytterligare tre liknande kataloger till regeringen. Den senaste lämnades i januari 2014. Det är från dessa antikrångelkataloger som några av förslagen i denna skrivelse kommer.

Den 1 mars 2014 trädde nya bestämmelser avseende barnbidraget i kraft. Dessa syftade till att synliggöra föräldrars gemensamma ansvar för sina barn och att bättre anpassa regelverket till

dagens familje- och boendeförhållanden. Efter lagändringen såg Försäkringskassan att det finns behov att ytterligare förenkla regelverket för föräldrar och föreslog därför i en skrivelse till regeringen ett antal regelförenklingar som underlättar för föräldrar och förenklar Försäkringskassans administration. Flera av dessa förslag finns med i denna skrivelse.

I den här promemorian avhandlas förslag på förenklingar inom ramen för barnbidrag, föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och bostadsbidrag.

De förslag som lämnas bedöms inte öka försäkringskostnaderna. Administrationskostnaderna bedöms bli något lägre än nuvarande nivå. Tre av förslagen har emellertid en införandekostnad avseende IT-systemutveckling hos Försäkringskassan.

Förmånerna och bidragen som berörs i denna skrivelse är naturliga delar i många barnfamiljers vardag. Regeringen anser därför att förenklingar som kan göras inom regelverket för att förbättra och förenkla för mottagarna ska prioriteras.

4 Förenklingar inom föräldraförsäkringen

4.1 Nuvarande regelverk

Föräldraförsäkringens syfte är att underlätta för föräldrar att förena familjeliv och arbetsliv. Föräldrapenningsförmåner lämnas enligt 11 kap. 2 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, i form av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Föräldrapenning lämnas för vård av barn i anledning av barns födelse eller vid adoption av barn. Tillfällig föräldrapenning lämnas till en förälder som avstår från förvärvsarbete i samband med ett barns födelse eller behov av vård eller i samband med att ett barn avlidit.

4.1.1 Föräldrapenning

Rätt till föräldrapenning har enligt 12 kap. 2 § SFB en försäkrad förälder som vårdar barn under tid när han eller hon inte förvärvsarbetar eller avstår från förvärvsarbete. Vem som är förälder framgår av reglerna i 1 kap. föräldrabalken. Med förälder likställs förälders make som stadigvarande sammanbor med föräldern, förälders sambo som tidigare har varit gift med eller har eller har haft barn med föräldern, särskilt förordnad vårdnadshavare som har vård om barnet och blivande adoptivförälder (11 kap. 4 § SFB). Bestämmelserna om föräldrapenning gäller i tillämpliga delar också vid adoption av barn med vissa undantag (12 kap. 8 § SFB). Med adoption likställs att någon efter socialnämndens medgivande har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem i syfte att adoptera barnet (11 kap. 7 § första stycket SFB).

För rätt till föräldrapenning gäller som villkor att föräldern under den ovan nämnda tiden till huvudsaklig del faktiskt vårdar

barnet (12 kap. 3 § SFB). Vården av barnet ska vara vad som krävs med hänsyn till barnets ålder.

Barnets mor har även rätt till föräldrapenning från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för förlossningen (12 kap. 5 § SFB). Både före och efter barnets födelse har också en förälder som deltar i föräldrautbildning rätt till föräldrapenning i samband med utbildningen (12 kap. 6 § SFB).

Barnet ska också vara bosatt i Sverige (11 kap. 8 § SFB). Enligt 12 kap. 12 § SFB lämnas föräldrapenning med anledning av ett barns födelse under högst 480 dagar sammanlagt för båda föräldrarna. Föräldrapenning lämnas längst till dess barnet har fyllt tolv år eller till den senare tidpunkt då barnet har avslutat det femte skolåret i grundskolan (12 kap. 13 § SFB).

4.1.2 Tillfällig föräldrapenning

Tillfällig föräldrapenning är en förmån som kan betalas ut när en förälder, eller en person som likställs med en förälder, avstår från att utföra förvärvsarbete i samband med ett barns födelse eller behov av vård eller i samband med att ett barn har avlidit (11 kap. 4–6 §§ och 13 kap. 2 § SFB).

En förälder som vill ansöka om tillfällig föräldrapenning ska först göra en anmälan till Försäkringskassan den första dagen som föräldern avstår från arbete. Föräldern ska sedan ansöka om ersättning hos Försäkringskassan för de aktuella dagarna (110 kap. 4 § SFB).

Tillfällig föräldrapenning kan lämnas för olika situationer när föräldrar avstår från förvärvsarbete för att vårda ett barn. Rätten till tillfällig föräldrapenning utgår främst från barnets ålder och orsak till att föräldern behöver avstå från förvärvsarbete.

Ersättning kan till exempel lämnas när föräldern avstår från arbete för att vårda ett barn under 12 år på grund av sjukdom eller smitta hos barnet (13 kap. 16 § SFB) eller när en förälder avstår från arbete på grund av sjukdom hos barnets ordinarie vårdare (13 kap. 10 § SFB). Det kan även finnas rätt till ersättning när föräldrar som har ett sjukt eller funktionshindrat barn och som behöver avstå från arbete i samband med behandling, läkarbesök eller deltagande i kurs (13 kap. 20 § SFB).

4.2 Åtgärder inom föräldrapenningen

4.2.1 Föräldrapenning för mödravårdsbesök

Arbetsgruppens förslag: Båda föräldrarna ska, trots att de inte har barnet i sin vård, för samma barn och tid ha rätt till föräldrapenning i samband med besök hos mödravården som avser ett ofött barn eller graviditet. Föräldrapenning för sådana besök ska kunna lämnas från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse till och med dagen för förlossningen.

Föräldraledighet enligt föräldraledighetslagen för dessa besök ska få delas upp trots att rätten till föräldraledighet generellt begränsas till högst tre perioder under ett kalenderår.

Bakgrund

För rätt till föräldrapenning gäller, förutom att föräldern är försäkrad för denna förmån, att föräldern vårdar barn under tid när han eller hon inte förvärvsarbetar eller avstår från förvärvsarbete (12 kap. 2 § SFB). För rätt till föräldrapenning gäller också som villkor att föräldern under den ovan nämnda tiden till huvudsaklig del faktiskt vårdar barnet (12 kap. 3 § SFB). För att föräldern ska anses vårda barnet krävs att det finns en rumslig kontakt mellan föräldern och barnet under större delen av tiden (prop. 1978/79:168 s. 47). Barnets mor har rätt till föräldrapenning från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse till och med den tjugonionde dagen efter förlossningsdagen (12 kap. 5 § SFB) och detta gäller även om modern inte har barnet i sin vård (12 kap. 4 § SFB). Föräldrapenningsförmåner får som huvudregel inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid. Från denna huvudregel finns vissa undantag (11 kap. 10 § SFB).

En arbetstagarare har som förälder rätt till ledighet från sin anställning bl.a. för tid då föräldern har föräldrapenning (5 och 6 §§ föräldraledighetslagen [1995:584]). Ledigheten får som huvudregel delas upp på högst tre perioder för varje kalenderår (10 § första stycket föräldraledighetslagen). Det finns dock undantag för vissa

situationer, bl.a. när det gäller ledighet för föräldrautbildning enligt 12 kap. 6 § SFB, då ledigheten får delas upp trots huvudregeln (10 § andra stycket föräldraledighetslagen). En arbetstagare som vill utnyttja sin rätt till ledighet i de fall som nu är i fråga ska anmäla detta till arbetsgivaren minst två månader före ledighetens början eller, om det inte kan ske, så snart som möjligt och då ange hur lång tid ledigheten är planerad att pågå (13 § föräldraledighetslagen). Arbetstagaren ska samråda med arbetsgivaren om ledighetens förläggning och om andra frågor som rör ledigheten (14 § föräldraledighetslagen).

Ett barns mor är den kvinna som föder barnet. Om modern vid barnets födelse är gift med en man, ska denne anses som barnets far. Detsamma gäller, om modern är änka och barnet föds inom sådan tid efter mannens död att barnet kan vara avlat dessförinnan (1 kap. 1 § föräldrabalken). I övriga fall och i fall då rätten förklarar att maken till modern inte är far till barnet måste den andra förälderns faderskap respektive föräldraskap fastställas genom bekräftelse eller dom (1 kap. 3 och 9 §§ föräldrabalken). För att även den person som i lagens mening ännu inte är förälder ska få rätt till ersättning har den gravida kvinnan möjlighet att avstå föräldrapenningdagar till denne (se vidare avsnitt 9 Författningskommentar).

Skälen för arbetsgruppens förslag

I dag finns det möjlighet för den gravida kvinnan att få föräldrapenning från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse (12 kap. 5 § SFB). Om kvinnan är arbetstagare har hon då även rätt till ledighet från sin anställning, i den tidsutsträckning som motsvarar den tid för vilken hon får föräldrapenning (bl.a. 6 § föräldraledighetslagen). Den gravida kvinnan kan inom ramen för detta besöka mödravården med rätt till föräldrapenning och därmed också få rätt till föräldraledighet. Denna rätt till ledighet omfattas av begränsningsregeln i 10 § föräldraledighetslagen. Den andra föräldern har inte motsvarande rätt till föräldraledighet och föräldrapenning och har därför inte samma möjlighet att närvara vid besöken hos mödravården.

Båda föräldrarna kan ha intresse av att vara med på besöken i mödravården, följa fostrets utveckling och graviditeten och få information om förlossning m.m. Inte minst vid komplicerade graviditeter kan det ur båda föräldrarnas perspektiv finnas ett stort behov av stöd och ett intresse från båda föräldrarna att direkt få ta del av den möjlighet till information som ett besök hos mödravården innebär.

Grunden till ett jämställt föräldraskap läggs tidigt. Samhällets stöd bör organiseras så att förutsättningarna för ett sådant föräldraskap är goda.

Arbetsgruppen föreslår mot bakgrund av det ovan beskrivna att det införs en möjlighet för den förälder som inte är gravid att få föräldrapenning och därmed även vara ledig från arbete för besök hos mödravården som avser fostret eller graviditeten.

Besöken i mödravården handlar primärt om den gravida kvinnans och fostrets hälsa och den andra föräldern skulle kunna anses ha mindre intresse av att delta vid besöken. Att den andra föräldern ges samma möjlighet att närvara vid besöken i mödravården, genom rätten till föräldrapenning, ger dock en viktig och tidig signal om att ansvaret för barnet är delat.

Det är viktigt att poängtera att det kan finnas situationer då det inte är aktuellt att den andra föräldern följer med på mödravårdsbesöken. Det kan t.ex. gälla i situationer då de blivande föräldrarna inte har någon kontakt med varandra eller att den gravida kvinnan vill kunna diskutera graviditeten med barnmorskan utan att den andra föräldern är närvarande. Förslaget innebär dock endast att det finns en ökad möjlighet till den andra föräldrarnas medverkan vid besöken hos mödravårdscentralen.

Även om syftet med förslaget framför allt är att möjliggöra för den förälder som inte är gravid att följa med till mödravården, så anser arbetsgruppen att en ny bestämmelse om föräldrapenning för sådana besök bör omfatta även den gravida föräldern. I och med detta blir regleringen i denna fråga enhetlig för båda föräldrarna.

Syftet med förslaget är att de berörda föräldrarna ska kunna närvara vid besök hos mödravården samtidigt. Därför bör ett avsteg göras från principen att föräldrapenningsförmåner inte får lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid i de fall som här avses. Principen har sin grund i att föräldraförsäkringen är tänkt att utgå till en förälder som vårdar sitt barn och att det som utgångspunkt

inte får anses finnas behov av att även den andra föräldern samtidigt vårdar samma barn (se t.ex. prop. 1973:47 s. 43). Avsikten med förslaget är inte att urholka principen, utan denna anses fortfarande ha bärkraft. Förslaget avsteg anses motiverat då graviditeten är en tid i föräldraskapet under vilken det gemensamma föräldraansvaret kan grundläggas. Föräldrars tidiga engagemang i sina barn är viktigt. Att båda föräldrarna skulle kunna delta vid besöken hos mödravården med föräldrapenning innebär i förlängningen att förutsättningarna för ett mer jämställt föräldraskap förbättras. Vidare finns redan i dag undantag från huvudregeln vad gäller föräldrapenning för 30 dagar under barnets första levnadsår, för deltagande i föräldrautbildning och för besök i förskolan m.m. (11 kap. 10 § första stycket och 12 kap. 4 a, 6 och 7 §§ SFB).

Rätten till föräldrapenning för besök hos mödravården bör gälla för tid från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse, motsvarande det som gäller för mödrars rätt till föräldrapenning före barnets födelse. Det är under den senare delen av graviditeten som besöken blir mer frekventa och behovet av stöd och avstämning kan antas bli större närmare förlossningen. Arbetsgruppen anser inte att rätt till föräldrapenning för besök hos mödravården i det syfte som avses i den föreslagna bestämmelsen bör finnas efter barnets nedkomst. I det sammanhanget kan föräldrarna vid behov utnyttja de så kallade dubbeldagarna (se 12 kap. 4 a § SFB).

Frågan om rätt till föräldrapenning i aktuella fall bör kunna utredas inom ramen för befintliga bestämmelser om sökandens uppgiftsskyldighet och Försäkringskassans utredningsskyldighet (jfr 110 kap. 4 § andra stycket samt 13 och 14 §§ SFB). Någon särskild reglering i fråga om denna utredning föreslås därför inte.

Den föreslagna ändringen innebär inte någon förändring av förmånstiden, dvs. det antal dagar under vilka föräldrapenning kan lämnas. De föräldrar som väljer att ta ut föräldrapenning i samband med besök på mödravårdscentralen kommer därför att ha något färre föräldrapenningdagar kvar när barnet väl har fötts. Skillnaden blir dock mycket liten eftersom besök på mödravården är relativt korta, den som följer med vid besöket kommer i många fall inte att behöva ta ut mer än en åttiondel dag per besök. De ökade möjligheter till tidigt engagemang i föräldraskapet som förslaget

innebär överväger enligt arbetsgruppens bedömning. Båda föräldrarna har, som nämnts ovan, redan i dag rätt att delta i föräldrautbildningar, något som även det kan äga rum innan barnets födelse.

En rätt till föräldrapenning innebär att en förälder som är arbetstagare också har möjlighet att vara föräldraledig. För att möjligheten ska vara reell i den situation som nu är i fråga bör ledigheten inte begränsas till högst tre perioder för varje kalenderår. Redan i dag finns undantag från denna begränsning i föräldraledighetslagen, bl.a. när det gäller ledighet för deltagande i föräldrautbildning som ger rätt till föräldrapenning. De besök hos mödravården som avses i förslaget sker innan barnet är fött och är relativt frekventa. En begränsning till tre ledigheter under ett kalenderår skulle därmed kunna innebära att barnets framtida tillgång till sin ena förälder begränsas på ett sätt som inte kan anses önskvärt. Vidare är det aktuellt med sådana besök under en relativt kort tidsperiod. Dessutom innebär varje enskilt besök inte en långvarig frånvaro från arbetet och påverkar med stor sannolikhet i de flesta fall inte arbetsgivarens verksamhet i någon större omfattning. Det är också så att arbetstagaren är skyldig att samråda med arbetsgivaren om ledighetens förläggning och om andra frågor som rör ledigheten. Arbetsgruppen föreslår mot angiven bakgrund att bestämmelsen i föräldraledighetslagen som begränsar möjligheten att dela upp föräldraledighet ska förses med ett undantag för den aktuella situationen.

Det kan i detta sammanhang noteras att anställda enligt vissa kollektivavtal kan ha rätt till ledighet från arbetet med lön för besök hos mödravården. Detta gäller dock oftast bara en gravid förälder. Med det lämnade förslaget skulle situationen kunna uppstå, att en förälder som enligt kollektivavtal har rätt till ledighet för ett visst besök hos mödravården även ansöker om föräldrapenning för besöket och alltså får både lön och föräldrapenning för samma tid. De grundläggande kraven för rätt till föräldrapenning är dock i detta fall endast att föräldern ska avstå från förvärvsarbete och inte samtidigt vara semesterledig (jfr 12 kap. 2 § och 11 kap. 11 § SFB). Rätten till föräldrapenning är alltså inte direkt kopplad till ett inkomstbortfall. Redan i dag kan den beskrivna situationen uppstå när det gäller besök hos mödravården, genom moderns rätt till föräldrapenning under

gravitet enligt 12 kap. 5 § första stycket SFB. En sådan möjlig effekt som nu beskrivits bedöms mot denna bakgrund inte vara ett hinder för förslaget. Dessutom föreslås ingen utökning av förmånstiden. Arbetsgruppen bedömer att flertalet föräldrar inte kommer att utnyttja en möjlighet att få föräldrapenning på detta önskade sätt, eftersom de torde, i så stor utsträckning som möjligt, vilja ta ut sina föräldrapenningdagar för tid med barnet.

Även ensamstående blivande mödrar kan ha behov av stöd vid besök hos mödravården med anledning av graviteteten. Förutom stöd för modern skulle en utvidgad möjlighet för andra personer än de som i dag omfattas av bestämmelserna att följa med på besök hos mödravården innebära förbättrade förutsättningar för ett tidigt engagemang i barnet hos personer som den ensamstående modern bedömer som viktiga. Regeringen har tillsatt en utredning (dir. 2016:10) som ska se över föräldraförsäkringens utformning bland annat i syfte att den ska fungera väl för familjer oavsett familjekonstellation. Därför behandlas inte denna fråga i detta sammanhang.

4.2.2 Föräldrapenning vid inskolning

Arbetsgruppens förslag: En förälder vars barn genomgår en introduktion för att delta i verksamhet enligt skollagen i förskola, förskoleklass, grundskola eller vissa andra verksamheter i vilka skolplikt kan fullgöras, fritidshem eller viss annan pedagogisk verksamhet ska ha rätt till föräldrapenning, även om föräldern inte har barnet i sin vård.

Föräldraledighet enligt föräldraledighetslagen för sådan introduktion ska få delas upp trots att rätten till föräldraledighet generellt begränsas till högst tre perioder under ett kalenderår.

Bakgrund

För rätt till föräldrapenning gäller som grundläggande krav, förutom att föräldern ifråga är försäkrad för föräldrapenning, att föräldern vårdar barnet under tid när han eller hon inte förvärvsarbetar eller avstår från förvärvsarbete (12 kap. 2 § SFB). För rätt till

föräldrapenning gäller också som villkor att föräldern under tid som anges ovan till huvudsaklig del faktiskt vårdar barnet (12 kap. 3 § SFB). För att föräldern ska anses vårda barnet krävs som utgångspunkt att det finns en rumslig kontakt mellan föräldern och barnet under större delen av tiden. Det innebär inte att föräldern ska vara förhindrad att utföra ärenden eller sysslor som normalt ingår i hushållet och som endast innebär ett kortare avbrott från umgänget med barnet (prop. 1978/79:168 s. 47, se även prop. 2008/09:200 s. 417). För barn födda 2014 eller senare ska vården ske på det sätt som krävs med hänsyn till barnets ålder (12 kap. 3 § SFB), en justering som föranletts av att tidsramen inom vilken föräldrapenning kan lämnas för dessa barn förlängts till barnets tolvårsdag i stället för, som gäller för barn födda före 2014, barnets åttaårsdag (SFS 2013:999). Den höjda åldersgränsen innebär att vården kan ha en annan utformning efter hand som barnet blir äldre och att behovet av rumslig kontakt med barnet kan bli mer uttunnat när barnet utvecklas (prop. 2013/14:4 s. 72). Det finns vissa uttryckliga undantag från kravet att föräldern ska ha barnet i sin vård (se 12 kap. 5 och 6 §§ SFB). I andra fall än dessa har en förälder som inte har barnet i sin vård rätt till föräldrapenning endast om det finns särskilda skäl (12 kap 4 §). Sådana särskilda skäl kan vara att barnet vistas på sjukhus under obestämd tid och föräldern inte tillfälligt kan återgå i förvärvsarbete eller att föräldern ammar eller i övrigt behöver hålla kontakt med barnet medan det vistas på sjukhus (prop. 1975/76:133 s. 56). Försäkringskassan har meddelat föreskrifter om föräldrapenning vid förälders sjukhusvistelse, enligt vilka en förälder under vissa förhållanden har rätt till föräldrapenning trots att han eller hon inte vårdar barnet (8 § Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2010:30] om föräldrapenningsförmåner).

En förälder som besöker barnets förskola eller sådan annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen (2010:800), som kompletterar eller erbjuds i stället för förskola och som barnet deltar i har rätt till föräldrapenning i samband med besöket (12 kap. 7 § SFB). Sådan verksamhet som avses är pedagogisk omsorg bl.a. traditionella familjedaghem, och öppen förskola. Föräldrapenningsförmåner får som huvudregel inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid. Föräldrapenning enligt ovan får dock lämnas till båda föräldrarna samtidigt för samma barn (11 kap. 10 § SFB).

Föräldrapenning lämnas på olika ersättningsnivåer: sjukpenningnivå (utifrån en fastställd sjukpenninggrundande inkomst), grundnivå (250 kr per dag för hel föräldrapenning) eller lägstanivå (180 kr per dag för hel föräldrapenning) (12 kap. 18 och 21–24 §§ SFB). Föräldrapenning lämnas vidare enligt olika förmånsnivåer: hel föräldrapenning för dag när föräldern inte förvärvsarbetar, tre fjärdedels föräldrapenning när föräldern förvärvsarbetar högst en fjärdedel av normal arbetstid, halv föräldrapenning när föräldern förvärvsarbetar högst hälften av normal arbetstid, en fjärdedels föräldrapenning när föräldern förvärvsarbetar högst tre fjärdedelar av normal arbetstid och en åttondels föräldrapenning när föräldern förvärvsarbetar högst sju åttondelar av normal arbetstid. Föräldrapenning får dock lämnas som hel, tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning på grundnivå eller på lägstanivå när föräldern arbetar högst sju åttondelar av normal arbetstid (12 kap. 9 § SFB).

En arbetstagare har som förälder rätt till ledighet från sin anställning bl.a. för tid då föräldern har föräldrapenning (5 och 6 §§ föräldraledighetslagen [1995:584]). Ledigheten får som huvudregel delas upp på högst tre perioder för varje kalenderår (10 § första stycket föräldraledighetslagen). Trots denna begränsning får dock bl.a. ledighet enligt 12 kap. 7 § SFB, dvs. för besök vid barnets förskola m.m., delas upp (10 § andra stycket föräldraledighetslagen). En arbetstagare som vill utnyttja sin rätt till ledighet i de fall som nu är i fråga ska anmäla detta till arbetsgivaren minst två månader före ledighetens början eller, om det inte kan ske, så snart som möjligt och då ange hur lång tid ledigheten är planerad att pågå (13 § föräldraledighetslagen). Arbetstagaren ska samråda med arbetsgivaren om ledighetens förläggning och om andra frågor som rör ledigheten (14 § föräldraledighetslagen).

I skollagen finns bestämmelser om skolväsendet. Skolväsendet omfattar bl.a. förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola. I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa särskilda utbildningsformer. (1 kap. 1 § skollagen) I skollagen finns även bestämmelser om vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet (1 kap. 2 § samt 24 och 25 kap. skollagen). Annan

pedagogisk verksamhet omfattar bl.a. pedagogisk omsorg och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, exempelvis nattetid (se 25 kap. 2 och 5 §§ skollagen), samt öppen fritidsverksamhet som erbjuds i stället för fritidshem (25 kap. 4 §).

Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt, dock med vissa undantag (7 kap. 2 § skollagen). Skolplikten ska som utgångspunkt fullgöras i grundskolan, dvs. årskurs 1 till och med 9, men kan även fullgöras i grundsärskolan, specialskolan, sameskolan eller på annat sätt enligt bestämmelserna i 24 kap. skollagen (7 kap. 4 § skollagen). I 24 kap. skollagen finns bestämmelser om särskilda utbildningsformer, som inte omfattas av skolväsendet (se 1 kap. 1 § skollagen). Sådana utbildningsformer är bl.a. internationella skolor, utbildning vid särskilda ungdomshem, utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus, utbildning i hemmet eller på annan lämplig plats och annat sätt att fullgöra skolplikten. Skolplikten inträder som utgångspunkt höstterminen det kalenderår då barnet fyller sju år, men kan skjutas upp till höstterminen det kalenderår då barnet fyller åtta år, (7 kap. 10 § skollagen). Ett barn kan redan höstterminen det kalenderår då han eller hon fyller sex år jämföras med skolpliktiga barn i fråga om rätten att börja skolan (7 kap. 11 § skollagen). Detta innebär att barnet kan få börja i exempelvis grundskolan då, men påverkar inte när skolplikten inträder. Skolplikten upphör som huvudregel vid utgången av vårterminen det nionde året eller, om eleven går i specialskolan, det tionde året efter det att eleven börjat fullgöra skolplikten, men kan upphöra både senare och tidigare än det (7 kap. 12–14 §§ skollagen). Skolplikten innebär bl.a. att eleven ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli (7 kap. 17 § första stycket skollagen).

Skälen för arbetsgruppens förslag

När ett barn börjar i ny förskola, skola, fritidshem eller viss annan pedagogisk verksamhet sker introduktionen till verksamheten, dvs. den s.k. inskolningen, ofta gradvis. Föräldrar förväntas ofta vara närvarande tillsammans med barnet i början av inskolningsperioden för att senare vara tillgängliga vid behov, om barnet behöver ha sin

förälder med i verksamheten. Detta innebär att föräldrarna under den senare delen av inskolningen inte har rumslig kontakt med barnet större delen av dagen.

I dag kan en förälder som är arbetstagare få ledigt från arbetet under period då barnet skolas in på exempelvis förskola och skola och få ersättning för den inkomstförlust som uppkommer genom att använda föräldrapenning (se 5 och 6 §§ föräldraledighetslagen och 12 kap. 7 § SFB). För att ha rätt till föräldrapenning måste föräldern ha barnet i sin vård, vilket normalt innebär att föräldern måste ha rumslig kontakt med barnet.

När det gäller föräldrapenning på lägstanivå eller grundnivå, så kan en förälder arbeta sju åttondelar av en dag eller mindre och ändå få ut så mycket som hel ersättning. Det möjliggör exempelvis att en förälder som har åtta timmars normalarbetstid kan ta ut hel föräldrapenning på lägstanivå under en inskolningsdag där föräldern vårdar barnet endast en timme. För att få hel föräldrapenning på sjukpenningnivå måste föräldern däremot avstå från förvärvsarbete under en hel dag. Bestämmelserna har av Kammarrätten i Göteborg tolkats så att en förälder, för att ha rätt till hel föräldrapenning, måste vårda barnet minst tre fjärdedelar av en normal arbetsdag¹, dvs. minst sex timmar vid åtta timmars normalarbetstid. Det innebär att en förälders möjligheter att få föräldrapenning på sjukpenningnivå under inskolningen i dag kan vara kraftigt begränsad. Detta kan ur ett ekonomiskt perspektiv påverka i vilken omfattning föräldrar har möjlighet att närvara vid sina barns inskolning i sådan verksamhet som nu avses eftersom ersättningen på de olika nivåerna kan skilja sig åt mycket. Detta kan i sin tur påverka barnets upplevelse av en sådan inskolning.

Även om många föräldrar har möjlighet till en flexibel arbets-situation och möjlighet att exempelvis arbeta på distans så finns det yrken där inte detta är möjligt. Föräldrar kan därför vara tvingade att ta semester eller tjänstledigt utan lön under delar av den tid som inskolningen pågår. Förbättrade möjligheter till deltagande vid ett barns inskolning i sådan verksamhet som avses i förslaget med ersättning för förlorad arbetsinkomst för föräldrar som inte har en

¹ Se Kammarrätten i Göteborgs dom den 18 januari 2001 i mål nummer 7552-1999 och 4110-2000.

flexibel arbetssituation innebär större manöverutrymme för barnfamiljer.

Mot bakgrund av det ovan beskrivna förslår arbetsgruppen att bestämmelserna ändras så att det är möjligt att ta ut föräldrapenning på antingen sjukpenning-, grund- eller lägstanivå under hela inskolningstiden ifråga. Det innebär att föräldern får möjlighet att använda hel föräldrapenning vid inskolningen när föräldern helt avstår från arbete även om det under delar av tiden inte finns rumslig kontakt med barnet. På samma sätt kan föräldern vid behov använda t.ex. tre fjärdedelar, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning då föräldern avstår från förvärvsarbete i motsvarande grad.

En inskolning i sådan verksamhet som nu avses innebär att barnet ges möjlighet att lära känna personalen och verksamheten på ett sätt som tillgodoser barnets behov av trygghet i den nya miljön. Under inskolningen ges även föräldrarna möjlighet att lära känna den verksamhet som kommer att bli barnets vardag, något som skapar goda förutsättningar för ett gott samarbete mellan föräldrar och personal. Arbetsgruppen anser inte att det är lämpligt att sätta en gräns för hur många dagar en inskolning som nu avses kan pågå. Olika verksamheter har olika inskolningsmetoder och barn har varierande behov. Arbetsgruppen anser dock att det faller sig naturligt att det handlar om en avgränsad period, i de allra flesta fall högst ett par veckor. Rätten till föräldrapenning enligt förslaget bör gälla både vid inskolningen när barnet först börjar i verksamheten och, om det finns behov för det, när barnet har varit frånvarande från verksamheten under en längre tid, exempelvis på grund av sjukdom. Det får från fall till fall avgöras om det är fråga om sådan inskolning som omfattas av den föreslagna bestämmelsen.

Rätten till hel föräldrapenning vid ett barns inskolning trots att föräldern inte har barnet i sin vård större delen av dagen bör enligt arbetsgruppen gälla verksamhet enligt skollagen i förskola, förskoleklass, grundskola eller annan skolform inom skolväsendet i vilken skolplikt kan fullgöras, internationell skola enligt 24 kap. 2, 3 a och 4 a §§ skollagen, fritidshem som kompletterar utbildningen i dessa skolformer och sådan omsorg som avses i 25 kap. 2, 4 och 5 §§ skollagen.

De barn för vilka inskolning med föräldrapenning kan komma i fråga är unga, högst 12 år gamla, och verksamheterna som avses är

sådana i vilka barnet ska komma att vistas en stor del av sin tid utan föräldrarna. I vissa av verksamheterna är barnets deltagande dessutom obligatoriskt. Det är därmed mycket angeläget att barn i dessa verksamheter ges goda möjligheter till trygg inskolning där föräldrar kan delta i den utsträckning barnet behöver. Rätten bör inte omfatta verksamhet i form av utbildning vid särskilda ungdomshem (24 kap 8 och 9 §§ skollagen), utbildning för barn och elever som vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus (24 kap. 16–19 §§ samma lag), utbildning i hemmet eller på annan lämplig plats (24 kap. 20–22 §§ samma lag), eller sådan verksamhet som omfattas av bestämmelserna om andra sätt att fullgöra skolplikten (24 kap. 23–25 §§ samma lag). Detta eftersom inskolning på det sätt som avses i förslaget inte kan antas vara relevant alternativt genomförbart för utbildning i dessa situationer.

Frågan om rätt till föräldrapenning i aktuella fall bör kunna utredas inom ramen för befintliga bestämmelser om sökandens uppgiftsskyldighet och Försäkringskassans utredningsskyldighet (jfr 110 kap. 4 § andra stycket samt 13 och 14 §§ SFB). Någon särskild reglering i fråga om sådan utredning som nu avses föreslås inte.

Den föreslagna ändringen innebär inte någon förändring av förmånstiden, dvs. det antal dagar under vilka föräldrapenning kan lämnas. Förslaget kan därför i vissa fall innebära att antalet dagar med föräldrapenning som föräldrarna faktiskt tillbringar med barnet blir något färre, eftersom dessa dagar istället används under inskolningen. Att fler föräldrar kommer att kunna delta vid sina barns inskolning med ersättning för förlorad inkomst minskar dock den ekonomiska pressen på barnfamiljer och får anses bidra till bättre förutsättningar till en trygg inskolning i verksamheten ifråga för barnet. Vidare är frågan hur dagarna används inom ramen för vad som är möjligt upp till varje förälder. Förslaget medför i detta perspektiv större valmöjligheter för föräldrarna.

En förälder har enligt föräldraledighetslagen rätt att vara ledig under tid för vilken föräldern får föräldrapenning. Ledigheten får som huvudregel delas upp på högst tre perioder för varje kalenderår. Arbetsgruppen anser att ledighet i det syfte som beskrivs här bör undantas från begränsningen på tre perioder per år. Ett undantag ger större möjligheter för föräldrarna att turas om att

vara föräldralediga under inskolningen och ger därmed bättre förutsättningar för ett delat föräldraansvar både för vården av barnet och för kontakten med verksamheten.

Att fler föräldrar skulle kunna delta vid sådan inskolning som nu avses med ersättning innebär vidare i förlängningen att förutsättningarna för ett mer jämställt föräldraskap förbättras.

4.3 Åtgärder inom tillfällig föräldrapenning

4.3.1 Slopas anmälningskrav för tillfällig föräldrapenning

Arbetsgruppens förslag: Kravet på anmälan för tillfällig föräldrapenning ska tas bort.

Tillfällig föräldrapenning ska inte lämnas för längre tid tillbaka än 90 dagar före den dag då ansökan om sådan föräldrapenning kom in till Försäkringskassan. Detta ska dock inte gälla om det finns synnerliga skäl för att tillfällig föräldrapenning ändå bör lämnas. Tidsbegränsningen ska inte heller gälla i fråga om sådan tillfällig föräldrapenning som lämnas när föräldrar avstår från att utföra förvärvsarbete i samband med att ett barn har avlidit.

Bakgrund

Rätt till tillfällig föräldrapenning har en försäkrad förälder som avstår från att utföra förvärvsarbete i samband med ett barns födelse eller behov av vård eller i samband med att ett barn har avlidit (13 kap. 2 § SFB). Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas för tid innan anmälan gjorts till Försäkringskassan (11 kap. 12 § SFB). Det gäller dock inte om det har funnits hinder för en sådan anmälan eller det finns särskilda skäl för att förmånen ändå bör lämnas. Kravet på anmälan gäller heller inte för tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit. Enligt 2 § Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2010:30) om föräldrapenningsförmåner gäller vidare inte kravet på anmälan när en förälder går från att uppbära en föräldrapenningsförmån direkt till att uppbära en annan föräldrapenningsförmån.

Syftet med anmälningsplikten är i första hand att Försäkringskassan ska ha möjlighet att kontrollera att den försäkrade uppfyller villkoren för ersättningen och vidare att samordning av olika förmåner ska kunna ske. Genom att anmälan görs får Försäkringskassan också möjlighet att begära in handlingar och förbereda kommande utbetalning av ersättning (prop. 1984/85:78 s. 75 f.). Den som vill begära tillfällig föräldrapenning ska sedan ansöka hos Försäkringskassan om sådan ersättning skriftligen (8 kap. 5 § och 110 kap. 4 § SFB).

I SFB regleras inte uttryckligen när en ansökan om tillfällig föräldrapenning senast ska ha kommit in till Försäkringskassan för att kunna grunda rätt till ersättning. Bestämmelserna om när fordran på ett ersättningsbelopp preskriberas sätter dock den yttersta gränsen för detta. En fordran på ersättning enligt SFB preskriberas om beloppet inte har lyfts före utgången av andra året efter det år då beloppet blev tillgängligt för lyftning (107 kap. 12 § SFB). Föräldrapenningsförmåner är i likhet med bl.a. sjukpenning en s.k. dagersättning. Sådana ersättningar anses bli tillgängliga för lyftning samma dag som ersättningen avser. Av rättspraxis följer att fordran på en dagersättning preskriberas, om Försäkringskassan inte har fått en begäran (anmälan eller ansökan) om ersättning senast före utgången av det andra året efter det år som dagersättningen är hänförlig till.

Preskriptionslagen (1981:130) gäller för enskilda fordringar enligt SFB endast när det är särskilt angivet (107 kap. 16 § SFB). Några särskilda angivelser om detta finns inte i fråga om tillfällig föräldrapenning.

Skälen för arbetsgruppens förslag

Syftet med anmälningskyldigheten har framför allt varit att Försäkringskassan ska kunna kontrollera att villkoren för förmånen är uppfyllda samt att myndigheten ska kunna samordna olika förmåner och begära in handlingar och förbereda för kommande utbetalningar av ersättning. I och med att anmälan inkommer får Försäkringskassan möjlighet att begära in kompletterande handlingar och förbereda kommande utbetalningar av ersättning. Det är dock först när själva ansökan om tillfällig föräldrapenning inkom-

mer som Försäkringskassan kan avgöra om och i så fall vilka ytterligare underlag som krävs för att kunna bedöma rätten till ersättning. Varje år kontrollerar Försäkringskassan cirka fem procent av ärendena med tillfällig föräldrapenning mot arbetsgivare. Samordning sker med Arbetsförmedlingen avseende arbetslöshetsförsäkring och etableringsersättning för att förhindra dubbel kompensation. Kontrollen och samordningen görs dock även de först när ansökan om tillfällig föräldrapenning kommit in. I och med detta fyller anmälan inte längre någon reell funktion.

Föräldrar som behöver vara hemma för att vårda sjukt barn har enligt undersökningar som Försäkringskassan gjort² angett att anmälan till Försäkringskassan samma dag som barnet insjuknar är lågt prioriterat just denna dag. Dessförinnan ska föräldrarna lösa vem som ska vara hemma med barnet, meddela arbetsgivare samt anmäla barns frånvaro från förskola och skola och samtidigt vårda barnet. Det förekommer att föräldrarna först någon dag senare inser att de behöver ge in en anmälan till Försäkringskassan. När föräldern sedan ansöker om förmånen, vilket kan göras först efter anmälan gjorts, kommer de enligt regelverket att avkrävas en anledning till den sena anmälan. Detta samtidigt som domstolspraxis visar att det i regel inte finns skäl att neka ersättning på grund av sen anmälan om övriga villkor för rätt till ersättning är uppfyllda.³

Försäkringskassan har, i syfte att förenkla för föräldrarna inom nuvarande regelverk, utvecklat självbetjäningstjänsterna på sådant sätt att det blir enklare för föräldrarna att anmäla tillfällig föräldrapenning, effektiviserat handläggningen och möjliggjort ytterligare automatisering trots anmälningsplikten. Trots genomförda åtgärder återstår dock grundproblemet för föräldrarna, de måste genomgå två moment: anmälan vid första ersättningsdagen och sedan en ansökan när sjukdomsperioden är avslutad. Detta samtidigt som anmälan inte fyller någon egentlig funktion och utgör ett onödigt administrativt moment för Försäkringskassan.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår därför arbetsgruppen att anmälningsplikten vid tillfällig föräldrapenning slopas.

² Försäkringskassan 2012 "Svar på regeringsuppdrag- Försäkringskassans förslag för minskat krångel" dnr 84150-2011 s.17.

³ Se Försäkringsöverdomstolen mål nr 1255/86, 1872/86, 1969/86, 756/87 och 922/87.

Arbetsgruppens förslag innebär att anmälningsskyldighet kvarstår endast i fråga om föräldrapenning. I prop. 1984/85:78 (s. 75 f.) anförs att skilda bestämmelser för anmälningsskyldigheten inom föräldraförsäkringen medför problem bl.a. när det gäller att informera föräldrarna. De skilda reglerna ansågs även innebära administrativa olägenheter bl.a. vid samordning av olika förmåner. Arbetsgruppen instämmer i att det kan bli problematiskt informationsmässigt att förklara för föräldrar att anmälan krävs vid föräldrapenning men inte vid tillfällig föräldrapenning. Eftersom förslaget dock innebär en lättnad i kraven på vad föräldrar måste göra för att få rätt till tillfällig föräldrapenning får detta anses motiverat. Regeringen har tillsatt en utredning i syfte att se över föräldraförsäkringen (dir. 2016:10) i sin helhet och då bör även frågan om anmälningsskyldighet inom föräldrapenningen behandlas i ljuset av övriga förslag.

Begränsning av förmånen tillbaka i tiden

I praktiken är det enligt Försäkringskassan ovanligt att föräldrar dröjer längre än tre månader med att ansöka om tillfällig föräldrapenning. Enligt statistik hos myndigheten har 97,5 procent av samtliga ansökningar om tillfällig föräldrapenning vid barns sjukdom under 2015 kommit in till Försäkringskassan inom 90 dagar räknat från den sista dagen i den period ansökan avser. När det gäller tillfällig föräldrapenning för ledighet i samband med barns födelse är motsvarande siffra över 98 procent.

Arbetsgruppen anser att det, när kravet på anmälan tas bort, bör införas en gräns avseende för hur lång tid före ansökan som tillfällig föräldrapenning ska lämnas. En begränsning av den tid under vilken en förälder i efterhand kan ansöka om förmånen medför att Försäkringskassan får bättre möjlighet att kontrollera att föräldern uppfyller villkoren för rätt till ersättning samt att samordna olika förmåner.

Arbetsgruppen föreslår att denna tid bestäms så att tillfällig föräldrapenning inte lämnas för längre tid tillbaka än 90 dagar före den dag då ansökan om sådan ersättning kom in till Försäkringskassan. Tillfällig föräldrapenning är en förmån avsedd att täcka inkomstförlust till följd av vård av barn. Det är då rimligt att

föräldern ansöker om förmånen inom en närliggande tid i relation till när inkomstbortfallet uppstod. En längre tid än 90 dagar kan inte anses motiverad. Begränsningen överensstämmer med bl.a. bestämmelserna om förmånstiden vad gäller föräldrapenning (se 12 kap. 12 a § SFB samt prop. 2013/14:4 *Nya åldersgränser och ökad flexibilitet i föräldraförsäkringen*). Med hänsyn till att oförutsedda situationer kan uppstå som kan hindra en förälder att göra en ansökan i tid är enligt arbetsgruppens mening en kortare tid än den nu föreslagna olämplig.

När möjligheten att ansöka om tillfällig föräldrapenning för retroaktiv tid stramas upp kan det finnas ömmande fall där föräldrarna kan ha haft goda skäl till att de inte ansökt om förmånen i tid. Det bör därför enligt arbetsgruppens mening finnas en möjlighet att i undantagsfall bevilja föräldrarna förmånen även för längre tid tillbaka än 90 dagar innan ansökan kom in till Försäkringskassan. I likhet med vad som gäller i fråga om föräldrapenning för tid före ansökan enligt 12 kap. 12 a § SFB bör därför tillfällig föräldrapenning få lämnas för längre tid tillbaka, om det finns synnerliga skäl. Det föreslagna undantaget för synnerliga skäl bör tillämpas på samma sätt som undantaget som avser föräldrapenning (se prop. 2013/14:4 s. 73).

Frågan om synnerliga skäl enligt den föreslagna regleringen bör kunna utredas inom ramen för befintliga bestämmelser om den sökandes uppgiftsskyldighet och om Försäkringskassans utredningsskyldighet (se framför allt 110 kap. 4 § andra stycket och 13 § SFB). Någon särskild reglering i fråga om denna utredning föreslås därför inte.

Vidare bör det enligt arbetsgruppens mening gälla ett särskilt undantag för tillfällig föräldrapenning när ett barn har avlidit. Det krävs ingen anmälan för att en förälder ska kunna få tillfällig föräldrapenning när ett barn under 18 år har avlidit (se 11 kap. 12 § och 13 kap. 31 e § SFB). Avsikten med förslagen är inte att förändra regleringen för tillfällig föräldrapenning som lämnas i samband med att ett barn har avlidit. Dessa situationer bör därför undantas från den föreslagna bestämmelsen om en begränsning av förmånen tillbaka i tiden.

Det stora flertalet ansökningar om tillfällig föräldrapenning inkommer redan i dag till Försäkringskassan inom 90 dagar från den sista dagen i den period ansökan avser. Detta betyder att den

absoluta majoriteten av föräldrar utan problem bör kunna ansöka inom den period som förslaget avser. Förslaget innebär emellertid en begränsning avseende tidpunkten för ansökan som inte finns idag och i några fall kommer den föreslagna tidsperioden överstridas om ansökningsmönstret även fortsättningsvis ser ut som i dag. I dessa senare fall skulle sökanden sannolikt inte beviljas ersättningen om en gräns enligt förslaget infördes. Arbetsgruppen gör bedömningen att det antal fall där ansökan kommer in efter 90 dagar från anmälan är så pass få att den omständigheten inte bör hindra att en tidsgräns för ansökan införs, speciellt då det enligt förslaget ska finnas en möjlighet att frångå tidsgränsen under vissa förutsättningar. Föräldrar bör utan större bekymmer kunna anpassa sitt beteende till den föreslagna regleringen med tydlig information om vad som gäller. Försäkringskassan bör därför i samband med ändringen säkerställa att informationen om vilken tidsgräns som gäller finns tillgänglig på myndighetens hemsida och i lämpliga självbetjäningstjänster.

4.3.2 Tillfällig föräldrapenning vid deltagande i kurs för att lära sig vårda barnet

Arbetsgruppens förslag: Tillfällig föräldrapenning ska kunna lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid när föräldrarna behöver avstå från förvärvsarbete i samband med att de deltar i en kurs som ordnas av sjukvårdshuvudman i syfte att lära sig vårda barnet.

Bakgrund

En förälder till ett sjukt eller funktionshindrat barn, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när han eller hon behöver avstå från förvärvsarbete i samband med besök på en institution för medverkan i behandling av barnet eller för att lära sig vårda barnet och deltagande i en kurs som ordnas av sjukvårdshuvudman i samma syfte som anges ovan (13 kap. 20 § 1 och 2 SFB). En förälder som anges ovan har även rätt till tillfällig föräldrapenning för läkarbesök på grund av att barnet lider av

allvarlig sjukdom, för läkarbesök som är en del i behandlingen av barnet och för deltagande i någon behandling som är ordinerad av läkare som en del i behandlingen av barnet (13 kap. 20 § 3–5 SFB). För rätt till tillfällig föräldrapenning enligt ovan krävs inte att barnet är med. Även föräldrar till barn som har fyllt 12 år har under vissa förutsättningar rätt till tillfällig föräldrapenning om de behöver avstå från förvärvsarbete som anges ovan (se 13 kap. 23 § SFB).

Vid tillämpningen av bestämmelserna om föräldrapenningförmåner likställs med en förälder förälderns make som stadigvarande sammanbor med föräldern, förälders sambo som tidigare har varit gift med eller har eller har haft barn med föräldern, särskilt förordnad vårdnadshavare som har vård om barnet och blivande adoptivförälder (11 kap. 4 § SFB). När det gäller tillfällig föräldrapenning likställs med förälder även förälders sambo i annat fall än som avses ovan och familjehemsförälder (11 kap. 5 § SFB).

Tillfällig föräldrapenning av de skäl som anges ovan lämnas som utgångspunkt under sammanlagt högst 120 dagar för varje barn och år (13 kap. 21 § SFB).

Enligt huvudregeln kan endast en förälder få tillfällig föräldrapenning för ett visst barn och en viss tid (se 11 kap. 10 § SFB). Principen har sin grund i att föräldraförsäkringen är tänkt att utgå till en förälder som vårdar sitt barn och att det som utgångspunkt inte får anses finnas behov av att även en annan förälder samtidigt vårdar samma barn (se t.ex. prop. 1973:47 s. 43). Det finns dock undantag från denna huvudregel. Tillfällig föräldrapenning får exempelvis lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid om föräldrarna följer med sitt barn till läkare när barnet lider av allvarlig sjukdom och om föräldrarna, som en del i behandlingen av sitt barn, behöver delta i läkarbesök eller i behandling som har ordinerats av läkare (13 kap. 3 § SFB). Dessa undantag motiverades med att det i vissa speciella situationer är angeläget att båda föräldrarna samtidigt kan vara med sitt barn (prop. 1984/85:78 s. 75).

Vid införandet av en rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med besök på en institution eller deltagande i en kurs för medverkan i behandling av barnet eller för att lära sig vårda barnet gjordes inga uttalanden om ett eventuellt behov för båda föräldrarna eller flera föräldrar att få föräldrapenning för samma barn och tid (se prop. 1992/93:159).

Skälen för arbetsgruppens förslag

Samhällets stöd ska vara flexibelt och anpassas efter att föräldrars och barns situationer kan se olika ut. Barnets bästa ska eftersträvas i stödets utformning. Föräldrar till sjuka barn eller barn med funktionsnedsättning är en grupp som kan ha svårt att få ihop vardagen och kan ha ett stort stödbehov. Det är angeläget att underlätta situationen för dessa föräldrar.

Föräldrar till ett sjukt barn eller ett barn med funktionsnedsättning kan inte få tillfällig föräldrapenning för samma barn samtidigt för att besöka en institution för medverkan i behandling av barnet eller för att lära sig vårda barnet eller för att delta i en kurs som ordnas av sjukvårdshuvudman i samma syfte som anges ovan. Det innebär att föräldrarna kan behöva gå på de utbildningar och besök som här avses vid olika tillfällen för att båda ska kunna få tillfällig föräldrapenning, om de avstår från förvärvsarbete för detta. Eftersom sådana kurser som avses ofta hålls vid endast ett fåtal tillfällen per år får föräldrarna inte möjlighet att så snart som möjligt kunna ta del av de kunskaper som kursen eller besöket på institutionen medför, vilket är negativt för barnet. Det kan även inverka negativt på jämställdheten mellan föräldrarna då det försvårar för föräldrarna att dela på ansvaret för barnet. För att föräldrarna ska kunna gå på utbildning samtidigt kan en förälder få ersättning från föräldraförsäkringen för detta medan en annan förälder som vill delta i samma kurs måste ta tjänstledigt utan lön eller semester. Detta påverkar familjens ekonomi negativt.

Arbetsgruppen föreslår att föräldrar till ett sjukt barn eller ett barn med funktionsnedsättning ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning för samma barn och tid när föräldrarna deltar i en kurs som anordnas av sjukvårdshuvudman för att lära sig vårda barnet. Förslaget gäller enbart rätt till tillfällig föräldrapenning för samma barn och tid för föräldrar när de deltar i kurs för att lära sig vårda barnet. I övriga situationer som ger rätt till tillfällig föräldrapenning, där det inte redan i nuvarande lagstiftning ges rätt till ersättning för samma barn och tid, bedöms det inte finnas samma behov av föräldrarnas rätt att samtidigt avstå från förvärvsarbete.

En ändring enligt förslaget underlättar för föräldrar som kan befinna sig i en utsatt situation. Förslaget gör det möjligt för

föräldrarna att snarast möjligt få relevant kunskap om barnets sjukdom eller funktionsnedsättning, något som skapar goda förutsättningar för föräldrarna att kunna tillgodose barnets behov.

Som nämnts ovan kan flera föräldrar som huvudregel inte få föräldrapenningsförmåner för samma barn och tid. Principen har sin grund i att föräldraförsäkringen är tänkt att utgå till en förälder som vårdar sitt barn och att det som utgångspunkt inte får anses finnas behov av att även en annan förälder samtidigt vårdar samma barn (se t.ex. prop. 1973:47 s. 43). Arbetsgruppen anser att det faktum att förslaget innebär att barnets omvårdnadsbehov enklare kan tillgodoses och ett jämställt föräldraskap underlättas motiverar det föreslagna avsteget från huvudregeln. Redan i dag kan båda föräldrarna få föräldrapenningsförmåner för samma barn och samma tid när de deltar i utbildning. Det gäller föräldrapenning vid deltagande i föräldrautbildning (12 kap. 6 § SFB) och tillfällig föräldrapenning för kontaktdagar vid deltagande i föräldrautbildning avseende barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (13 kap. 26 § SFB). Dessa situationer får sägas vara likartade med den situation som förslaget tar sikte på.

Den föreslagna ändringen innebär inte någon förändring av förmånstiden, dvs. det antal dagar under vilka tillfällig föräldrapenning kan lämnas. Att fler föräldrar kommer att kunna delta vid sådan utbildning som nu är i fråga med ersättning för förlorad inkomst minskar dock den ekonomiska pressen på barnfamiljer där fler än en förälder vill få kunskaper om vården av sitt sjuka barn eller sitt barn med funktionsnedsättning. Detta får anses bidra till bättre förutsättningar till en trygg situation för barnet. Vidare är frågan om hur dagarna används inom ramen för vad som är möjligt upp till varje förälder. Förslaget medför i detta perspektiv större valmöjligheter för föräldrarna.

Personkretsen

Förslaget syftar till att skapa ökad flexibilitet i föräldraförsäkringen med barnets bästa som utgångspunkt. Personer som likställs med föräldrar, t.ex. förälders make som stadigvarande sammanbor med föräldern, kan ha en självständig rätt till tillfällig föräldrapenning.

Det är ur barnperspektiv viktigt att även dessa personer, som får antas vara en del av barnets liv, får goda möjligheter att gå de kurser som krävs för att lära sig vårda barnet. Kurserna i fråga hålls i regel vid ett fåtal tillfällen per år, varför det kan finnas ett behov av att gå kurserna samtidigt som barnets vårdnadshavare. Arbetsgruppen föreslår därför att den nya bestämmelsen om tillfällig föräldrapenning för samma barn och tid ska gälla för "flera" föräldrar i stället för "båda" föräldrarna (jfr 11 kap. 10 § SFB).

5 Förenklingar inom barnbidraget

5.1 Nuvarande regelverk

Barnbidrag syftar till att stödja föräldrar och bidra till att täcka delar av de ökade kostnaderna som följer med barns omsorg och omvårdnad. Bidraget är grundläggande och generellt: någon behovsprövning görs inte.

Barnbidrag lämnas för ett försäkrat barn i form av allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag och flerbarnstillägg (15 kap. 2 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB). Den som är bosatt i Sverige är försäkrad för barnbidrag (5 kap. 9 § SFB). Allmänt barnbidrag lämnas från och med månaden efter barnets födelse till och med det kvartal då barnet fyller 16 år (15 kap. 3 och 4 §§ SFB). Förlängt barnbidrag lämnas från och med kvartalet efter det kvartal då barnet fyller 16 år och under tid då barnet går i exempelvis grundskola (15 kap. 5 och 7 §§ SFB). Förlängt barnbidrag kan under vissa förutsättningar lämnas även för ett barn som går i skola utomlands (15 kap. 6 § SFB).

Flerbarnstillägg lämnas om någon får barnbidrag för två eller flera barn (15 kap. 8 § SFB). Utöver barn för vilka allmänt barnbidrag lämnas, berättigar barn för vilka rätt till förlängt barnbidrag föreligger till flerbarnstillägg under vissa förutsättningar. Detsamma gäller barn som bedriver studier som ger rätt till studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395) om barnet, bortsett från åldern, uppfyller kraven för allmänt barnbidrag. (15 kap. 9 och 11 §§ SFB) Bestämmelserna om flerbarnstillägg beskrivs ytterligare i avsnitt 5.2.2.

Mottagare av barnbidrag är som utgångspunkt den som har den rättsliga vårdnaden om barnet, eller i vissa fall barnet självt (16 kap. 3–8 §§ SFB). Även bidragsmottagaren måste vara försäkrad för

barnbidrag (16 kap. 2 § SFB). Regelverket kring hur barnbidrag fördelas mellan föräldrarna beskrivs närmare i avsnitt 5.2.1.

Det är den som får allmänt barnbidrag för de barn som omfattas av flerbarnstillägget som får flerbarnstillägg för dessa barn (16 kap. 12 § första stycket SFB). Om allmänt barnbidrag har upphört att lämnas för samtliga barn som flerbarnstillägget avser, får barnets vårdnadshavare tillägg. Om samtliga barn som berättigar till flerbarnstillägget är myndiga eller annars saknar vårdnadshavare, får den eller de föräldrar som barnen stadigvarande sammanbor med flerbarnstillägget (16 kap. 13 § SFB).

Barnbidrag betalas ut utan ansökan, förutom när det gäller förlängt barnbidrag för barn som går i skola utomlands (110 kap. 6 § första stycket 1 SFB). Det finns dock särskilda bestämmelser om anmälan när det gäller flerbarnstillägg i vissa situationer, se mer under avsnitt 5.2.2.

5.2 Åtgärder inom barnbidraget

5.2.1 Slopad anmälningsskyldighet när ett barn har upphört att bo växelvis

Arbetsgruppens förslag: Det ska inte längre finnas någon skyldighet för den som får allmänt barnbidrag eller förlängt barnbidrag att anmäla till Försäkringskassan när det växelvisa boende upphör som har grundat rätt till delat barnbidrag.

Bakgrund

Utgångspunkten är att föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn får hälften vardera av barnbidraget (16 kap. 5 § första stycket första meningen SFB). Huvudregeln kan frångås om föräldrarna gör ett aktivt val av mottagare av barnbidraget genom en gemensam anmälan om ensam bidragsmottagare till Försäkringskassan (16 kap. 5 § första stycket andra meningen SFB). Föräldrarna kan således välja att en av dem ska vara mottagare av hela bidraget. Vidare, när föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn inte bor tillsammans och barnet bor varaktigt med endast en förälder, lämnas barnbidraget till den föräldern om han eller hon har gjort

anmälan om det (16 kap. 7 § 1 SFB). När barnet bor varaktigt hos båda de särlevande föräldrarna (växelvist boende) lämnas barnbidraget med hälften till vardera föräldern efter anmälan av någon av dem (16 kap. 7 § 2 SFB). I och med huvudregeln kring delat barnbidrag blir denna senare bestämmelse aktuell endast om det är fråga om att frångå huvudregeln av någon anledning och föräldrarna inte är överens om vem som ska stå som mottagare av barnbidraget. Bestämmelserna om fördelning av barnbidrag vid gemensam vårdnad gäller även för barn med två särskilt förordnade vårdnadshavare (16 kap. 9 § SFB). Blivande adoptivföräldrar vid adoption av ett barn som inte är svensk medborgare och som inte är bosatt här i landet när de får barnet i sin vård likställs med föräldrar i fråga om rätten att få barnbidrag (16 kap. 11 § SFB). De nu beskrivna bestämmelserna om fördelning av barnbidrag trädde i kraft den 1 mars 2014.⁴

I barnbidragsförordningen (1986:386) regleras i vilka situationer den som får barnbidrag ska anmäla förändringar som kan påverka rätten till bidraget. Den som uppbär allmänt barnbidrag respektive förlängt barnbidrag ska enligt den regleringen utan dröjsmål göra anmälan till Försäkringskassan bl.a. när det växelvisa boende som grundat rätt till delat barnbidrag upphör (4 respektive 6 § barnbidragsförordningen).

Regleringen om mottagare av barnbidraget har genomgått två större förändringar. Den ena är ändringarna till de nu gällande bestämmelserna, som trädde i kraft den 1 mars 2014. Den andra är ändringarna som trädde i kraft den 1 juli 2006 (SFS 2006:179). Enligt de bestämmelserna betalades vid gemensam vårdnad barnbidraget ut till den förälder som av föräldrarna gemensamt anmäldes som bidragsmottagare. I de fall ingen sådan anmälan gjordes, betalades bidraget ut till barnets mor. Om barnet varaktigt bodde tillsammans med endast en av föräldrarna, hade den föräldern efter anmälan rätt att få bidraget. Vid denna lagändring infördes möjligheten till delat barnbidrag: om föräldrarna inte bodde tillsammans och barnet var varaktigt bosatt hos båda föräldrarna (växelvist boende), kunde barnbidraget efter anmälan

⁴ SFS 2013:1018, prop. 2013/14:6, bet. 2013/14:SfU4, rskr. 2013/14:67.

av båda föräldrarna lämnas med hälften till vardera föräldern.⁵ I samband med detta infördes bestämmelserna i barnbidragsförordningen om skyldighet för föräldrar som uppbär allmänt barnbidrag eller förlängt barnbidrag att utan dröjsmål göra anmälan till Försäkringskassan när det växelvisa boende upphör som har grundat rätt till delat barnbidrag.⁶ Före den 1 juli 2006 betalades barnbidraget vid gemensam vårdnad ut till modern eller, om föräldrarna gjorde anmälan om det, barnets fader. Någon möjlighet att dela på barnbidraget fanns inte.⁷

Skälen för arbetsgruppens bedömning

Sedan den 1 mars 2014 är ett barns växelvisa boende hos sina föräldrar inte längre avgörande för att barnbidraget ska kunna delas mellan föräldrar med gemensam vårdnad om barnet. I stället är den nuvarande huvudregeln att barnbidraget delas mellan föräldrarna om de har gemensam vårdnad om barnet, dvs. oavsett om föräldrarna bor tillsammans med varandra eller med barnet. Barnets boende saknar således den betydelse som det tidigare hade för frågan om vem som skulle stå som mottagare av barnbidraget.

När två vårdnadshavare för ett barn, som båda är försäkrade för barnbidrag, inte är överens om till vem barnbidraget ska betalas ut är barnets boende dock fortfarande relevant, i de fall föräldrarna inte bor tillsammans. Om barnbidraget delas, måste den som vill få hela barnbidraget på grund av att barnet bor varaktigt tillsammans med endast honom eller henne anmäla detta till Försäkringskassan (16 kap. 7 § 1 SFB). Vidare, om en förälder anser att barnet inte bor varaktigt tillsammans med den andra föräldern som den föräldern anger eller om barnbidraget betalas ut till endast en förälder, måste den som vill att barnbidraget ska delas på grund av att barnet bor växelvis anmäla detta (16 kap. 7 § 2 SFB). Utgångspunkten är att anmälaren ska visa att de förutsättningarna som gäller är uppfyllda.

⁵ Se lydelsen av 4 § första stycket lagen om allmänna barnbidrag enligt SFS 2006:179, prop. 2005/06:20, bet. 2005/06:SfU7, rskr. 2005/06:164. Bestämmelserna i fråga fördes sedermera över till 16 kap. 5, 7 och 8 §§ SFB, se SFS 2010:110, prop. 2008/09:200, bet. 2009/10:SfU11, rskr. 2009/10:194.

⁶ Se lydelsen av 4 och 6 §§ barnbidragsförordningen enligt SFS 2006:433.

⁷ Se lydelsen av 4 § första stycket lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag enligt SFS 2004:799, prop. 2003/04:152, bet. 2004/05:SfU4, rskr. 2004/05:8.

Försäkringskassan gör en bedömning om förutsättningarna i fråga är uppfyllda och kan i båda de ovan nämnda fallen komma fram till att barnet bor växelvis och att barnbidraget på denna grund ska delas föräldrarna emellan. Vid upphörande av det växelvisa boendet, vilket innebär att förutsättningarna för delat barnbidrag på denna grund inte längre finns, bör man falla tillbaka på huvudregeln att barnbidraget delas mellan föräldrarna. Detta är också hur Försäkringskassan har beskrivit myndighetens tillämpning av bestämmelserna. Den förälder som barnet bor varaktigt med efter att det växelvisa boendet har upphört måste aktivt ge in en anmälan till Försäkringskassan om att få hela barnbidraget för att bidraget inte ska delas även fortsättningsvis. Enbart den omständigheten att det växelvisa boendet har upphört innebär således ingen förändring i frågan om vem som ska stå som mottagare av barnbidraget. Vidare skiljer sig inte rättsverkningarna åt beroende på vilken grund barnbidraget delas, varför det inte heller ur detta perspektiv är av vikt att Försäkringskassan får den information som nu är i fråga, för att fatta ett nytt beslut om delat barnbidrag på en annan grund än tidigare.

Arbetsgruppen föreslår därför att anmälningsplikten i barnbidragsförordningen för en mottagare av allmänt barnbidrag eller förlängt barnbidrag, om att ett barn har upphört att bo växelvis, slopas. Denna anmälningsplikt fyller inte längre någon funktion och innebär endast att föräldrar tvingas vidta en omotiverad åtgärd gentemot Försäkringskassan.

Som framgår ovan är förslaget till ändring i barnbidragsförordningen en följd av de ändringar i bestämmelserna om barnbidrag som trädde i kraft den 1 mars 2014 (SFS 2013:1018). Det är dock många barn som fortfarande omfattas av äldre bestämmelser om barnbidrag. Enligt dessa bestämmelser kan delat barnbidrag endast utgå vid växelvist boende. I sådana fall är det fortfarande motiverat med en anmälningsplikt i den aktuella situationen. En övergångsbestämmelse föreslås därför, se avsnitt 7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

5.2.2 Slopade krav på anmälan för flerbarnstillägg i vissa situationer

Arbetsgruppens förslag: Kravet på anmälan för att få flerbarnstillägg ska tas bort för följande situationer:

- när en person vill få flerbarnstillägg för barn som har rätt till förlängt barnbidrag eller för barn som bedriver studier som ger rätt till studiestöd och sådant bidrag eller stöd lämnas för barnet,

- när en person vill få flerbarnstillägg med stöd av en sammanräkning av barn som någon i hushållet får barnbidrag för i de fall där bidragsmottagarna är gifta med varandra och stadigvarande sammanbor, oavsett om bidragsmottagarna har något barn gemensamt eller inte, och

- när en person vill få flerbarnstillägg med stöd av en sammanräkning enligt ovan i de fall där bidragsmottagarna är sambor och har barn gemensamt, om det för det gemensamma barnet lämnas allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag eller studiestöd, oavsett om föräldrarna bor med barnet eller inte och oavsett om någon av dem får barnbidrag eller studiestöd för barnet eller inte.

Arbetsgruppens bedömning: Kravet på anmälan för att få flerbarnstillägg bör kvarstå för följande situationer:

- när en person vill få flerbarnstillägg för barn för vilket rätt till förlängt barnbidrag föreligger eller för barn som bedriver studier som ger rätt till studiestöd men sådant bidrag eller stöd inte lämnas för barnet,

- när en person vill få flerbarnstillägg med stöd av en sammanräkning av barn som någon i hushållet får barnbidrag för i de fall där bidragsmottagarna är sambor som tidigare har varit gifta med varandra eller har haft ett barn gemensamt, och

- när en person vill få flerbarnstillägg med stöd av en sammanräkning enligt ovan i de fall där bidragsmottagarna är sambor och har ett barn gemensamt och det för barnet inte lämnas allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag eller studiestöd.

Bakgrund

Såsom har beskrivits ovan, lämnas flerbarnstillägg om någon får barnbidrag för två eller flera barn (15 kap. 8 § SFB). De barn som berättigar till flerbarnstillägg är barn för vilka allmänt barnbidrag lämnas (15 kap. 9 § 1 SFB) samt, med vissa begränsningar, barn för vilka rätt till förlängt barnbidrag föreligger (15 kap. 9 § 2 SFB) och barn som bedriver studier som ger rätt till studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen om barnet, bortsett från åldern, uppfyller kraven för allmänt barnbidrag (15 kap. 9 § 3 SFB). Skolhuvudman är skyldig att lämna uppgifter om barn som genomgår sådan utbildning som ger rätt till förlängt barnbidrag, dock inte för de barn som fyller 16 år under det första kvartalet under kalenderåret och som fått allmänt barnbidrag för denna tid (110 kap. 37 § SFB och 1 § Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2007:7] om förlängt barnbidrag). Barn som bor i familjehem, stödboende eller i hem för vård eller boende inom ramen för socialtjänsten beaktas inte vid flerbarnstillägg (15 kap. 10 § SFB).

Flerbarnstillägg lämnas med olika belopp beroende på hur många barn som berättigar en person till sådant tillägg (15 kap. 8 § SFB). Vid beräkningen av flerbarnstillägg ska de barn för vilka någon får barnbidrag räknas samman med de barn för vilka någon annan får barnbidrag om dessa bidragmottagare är gifta med varandra och stadigvarande sammanbor, eller om de är sambor och tidigare har varit gifta med varandra eller har eller haft barn gemensamt (15 kap. 12 § SFB). Denna bestämmelse möjliggör bl.a. en beräkning av flerbarnstillägg utifrån en sammanräkning av samtliga barn inom ett s.k. ombildat hushåll, dvs. även omfattande barn som föräldrarna inte har gemensamt.

En person som får allmänt barnbidrag för de barn som omfattas av flerbarnstillägget får också flerbarnstillägg för dessa barn (16 kap. 12 § första stycket SFB). Det krävs inget agerande från honom eller henne, utan tillägget lämnas i de situationerna automatiskt av Försäkringskassan (se 110 kap. 6 § första stycket 1 SFB). En person som vill få flerbarnstillägg som omfattar barn för vilken rätt till förlängt barnbidrag föreligger eller barn som bedriver studier som ger rätt till studiehjälp måste däremot göra en anmälan om detta till Försäkringskassan. Detsamma gäller den som vill få flerbarnstillägg beräknat på samtliga hushållets barn för vilka

någon får barnbidrag, utom i de fall där två föräldrar bor tillsammans med ett barn som de har gemensamt och någon av dem får barnbidrag för barnet (16 kap. 12 § andra stycket SFB). Vidare krävs att en ansökan görs för förlängt barnbidrag för ett barn som går i skolan utomlands (110 kap. 6 § första stycket 1 SFB).

Anmälningsskraven för att få flerbarnstillägg i vissa fall infördes samtidigt som bestämmelserna om flerbarnstillägg. Personkretsen för vilka som har rätt att räkna samman barn för flerbarnstillägg (nuvarande 15 kap. 12 § SFB) fastställdes när flerbarnstillägget infördes 1982 och kretsen är densamma i dag. Familjebegreppet avsåg vid den tidpunkten gifta föräldrar som lever tillsammans, men även sammanboende föräldrar som har varit gifta med varandra alternativt har eller har haft barn gemensamt inkluderades i personkretsen. Dåvarande Riksförsäkringsverket hade inte tillgång till de uppgifter som behövdes för att räkna samman barn för flerbarnstillägg i de situationer då inte en och samma förälder fick samtliga barnbidrag i hushållet. Med detta som bakgrund infördes ett anmälningsskrav (se prop. 1980/81:188 s. 8 och 11 f.). Även anmälningsskravet vad gäller flerbarnstillägg omfattande barn över 16 års ålder som bedriver vissa studier har sin grund i att dåvarande försäkringskassorna inte automatiskt hade tillgång till den information som krävdes för att besluta i de ärendena (se prop. 1982/83:88 s. 7 och 10).

Den 1 mars 2014 togs anmälningsskravet bort för att få räkna samman barn från tidigare och nuvarande relationer för flerbarnstillägg i de fall då föräldrar bor tillsammans med minst ett gemensamt barn som någon av dem får barnbidrag för (SFS 2013:1018, prop. 2013/14:6, bet. 2013/14:SfU4, rskr. 2013/14:67). Bakgrunden var att den nya huvudregeln om delat barnbidrag skulle innebära att fler föräldrar än tidigare kunde bli mottagare av barnbidrag och i sin tur att fler föräldrar skulle vara tvungna att göra anmälan för att få flerbarnstillägg. Enligt regeringens bedömning kunde detta upplevas som krångligt för föräldrarna och det skulle även innebära ökad administration för Försäkringskassan. Ett krav på anmälan fick enligt regeringens mening anses onödigt i de fall Försäkringskassan redan har den information som behövs. Det fanns dock fortfarande situationer där det inte var möjligt för Försäkringskassan att via registeruppgifter få kännedom om vilka barn som kan

räknas samman för flerbarnstillägg och för dessa fall kvarstod anmälningsskravet (prop. 2013/14:6 s. 36 f.).

Skälen för arbetsgruppens förslag och bedömning

Socialförsäkringen ska så långt som möjligt vara enkel att förstå så att den som berörs vet vad som krävs av den enskilde. Barnbidraget är inget undantag.

Genom att i vissa situationer kräva anmälan för att flerbarnstillägg ska lämnas riskerar föräldrar att gå miste om stöd som syftar till att stärka barnfamiljers ekonomi och som de har rätt till. Det innebär också att processen kring bidraget blir omständlig och att Försäkringskassans handläggning av ett ärende riskerar att dra ut på tiden, eller ytterst att bidrag lämnas med felaktigt belopp eller inte alls trots att en person har rätt till det. Särskilt omständliga är de nuvarande bestämmelserna med anmälningsskrav för de föräldrar vars barn fyller 16 år under ett års första kvartal, eftersom anmälan då behöver göras två gånger under en relativt kort tidsperiod: först för den tid när barnet går kvar i grundskola och har rätt till förlängt barnbidrag och sedan när barnet börjar studera på gymnasiet och har rätt till studiehjälp. Arbetsgruppen bedömer dock att kravet på anmälan för flerbarnstillägg bör kvarstå i ett fåtal situationer där Försäkringskassan saknar de uppgifter som krävs för att kunna bedöma rätten till flerbarnstillägg.

Anmälningsskravet för barn över 16 år som studerar

När det gäller större andelen av de barn som omfattas av rätten till förlängt barnbidrag får Försäkringskassan i dag direkt av skolhuvudmännen den information som behövs för att kunna avgöra om rätt till sådant bidrag föreligger. Skolhuvudmännens uppgiftsskyldighet framgår av 110 kap. 37 § SFB och 1 § Försäkringskassans föreskrifter om förlängt barnbidrag. När det gäller barn som går i skola utomlands och som kan ha rätt till förlängt barnbidrag (se 15 kap. 6 § SFB) får Försäkringskassan nödvändig information genom att det ställs krav på ansökan om sådant bidrag för dessa barn (se 110 kap. 4 § och 6 § första stycket 1 SFB). Gör ingen sådan ansökan har Försäkringskassan inte den information

som krävs för att myndigheten ska kunna bedöma om barnet har rätt till förlängt barnbidrag.

Möjligheten till informationsutbyte mellan Försäkringskassan och Centrala studiestödsnämnden (CSN) har utvecklats under årens lopp. Den sammantagna informationen som Försäkringskassan kan erhålla från CSN i dag innebär att antalet situationer där information genom en anmälan från enskild är avgörande för att Försäkringskassan ska kunna bedöma rätten till flerbarnstillägg har minskat. Enligt Försäkringskassan kan myndigheten redan i och med informationen från CSN få tillräckliga uppgifter om barn som berättigar till flerbarnstillägg på grund av att de får studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen. Försäkringskassan har emellertid inte information om ett barn som i och för sig bedriver studier som ger rätt till studiehjälp men som inte får sådant stöd. Det kan exempelvis handla om personer som bedriver studier som ger rätt till studiehjälp men där sådan hjälp beviljas endast efter ansökan och en sådan ansökan inte har gjorts (se 2 kap. 13 § studiestödslagen och 2 kap. 28 § första stycket studiestödsförordningen [2000:655]). Dessa barn kan dock berättiga till flerbarnstillägg.

En anmälan bör ha en faktisk betydelse och inte krävas slentrianmässigt. Som framgår ovan finns det situationer för vilka Försäkringskassan inte utan ett aktivt agerande från sökanden har den information som krävs för att myndigheten ska kunna bedöma rätten till flerbarnstillägg. För dessa måste det även fortsättningsvis finnas ett anmälningskrav. För att fånga upp samtliga sådana situationer föreslås att den som vill få flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 9 § 2 och 3 SFB ska anmäla detta till Försäkringskassan när förlängt barnbidrag eller studiehjälp inte lämnas för barnet i fråga. När förlängt barnbidrag eller studiehjälp lämnas för ett barn har Försäkringskassan redan genom information från andra myndigheter tillgång till de uppgifter som är nödvändiga, varför arbetsgruppen föreslår att anmälningskravet tas bort i dessa fall. Flerbarnstillägg omfattande barnen ifråga ska då lämnas per automatik när samtliga förutsättningar för detta är uppfyllda. Det bör med den föreslagna bestämmelsen inte vara förenat med några svårigheter för den enskilde att bedöma om anmälan behöver göras eller inte.

Övergångsbestämmelserna till den föreslagna ändringen behandlas i avsnitt 7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Anmälningsskravet för sammanräkning av barn med olika bidragsmottagare

Även informationsutbytet mellan Försäkringskassan och Skatteverket har utvecklats sedan anmälningsskravets införande. Sedan tidigare har anmälningsskravet när det gäller dem som vill få flerbarnstillägg grundat på en sammanräkning av barn i hushållet för vilka olika personer får barnbidrag kunnat tas bort för de föräldrar som bor tillsammans med ett eller flera gemensamma barn som någon av dem får helt eller halvt barnbidrag för (se ovan under Bakgrund). Numera är det möjligt att med informationen från Skatteverket rent generellt fånga upp de situationer där två föräldrar genom att vara gifta med varandra och stadigvarande sammanbo uppfyller kraven för att räkna samman sina barn för flerbarnstillägg, oavsett om de har barn gemensamt eller inte. Det är med dagens information hos Försäkringskassan även möjligt att fånga upp de flesta situationer där två föräldrar som är sambor och har ett barn gemensamt uppfyller villkoren för att räkna samman sina barn, dvs. även barn från tidigare förhållanden, för flerbarnstillägg, oavsett om någon av dem är mottagare av barnbidrag för det gemensamma barnet eller inte. Det kan t.ex. vara fråga om att det gemensamma barnet själv blivit mottagare av förlängt barnbidrag i och med att han eller hon blivit myndig. För att nödvändiga uppgifter om familjebilden redan ska finnas hos Försäkringskassan måste det dock för det gemensamma barnet lämnas en sådan förmån eller ett sådant stöd som innebär att ett barn berättigar till flerbarnstillägg, dvs. allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen. Övriga förutsättningar för att ett barn ska berättiga till flerbarnstillägg behöver inte vara uppfyllda. Det är exempelvis inte nödvändigt att det gemensamma barnet är ett av de barn som faktiskt berättigar till flerbarnstillägg för föräldern ifråga för att uppgifterna om familjebilden ska kunna fångas upp i registret. Det kan t.ex. vara så att det gemensamma barnet bor i familjehem.

Någon anmälan är således inte längre nödvändig för att flerbarnstillägg ska kunna lämnas i de fall där bidragsmottagarna i nu aktuella fall har ett barn gemensamt och det för barnet lämnas någon sådan förmån eller något sådant stöd som anges i 15 kap. 9 § SFB. Arbetsgruppen föreslår därför att anmälningsskravet tas bort i

dessa situationer, vilket innebär att flerbarnstillägg omfattande barnen ifråga lämnas per automatik när samtliga förutsättningar för det är uppfyllda.

Anmälningsskravet för att få räkna samman barn för flerbarnstillägg måste dock kvarstå i ett fåtal situationer på grund av att Försäkringskassan utan en anmälan inte har tillgång till den information om familjebilden som krävs för att kunna bedöma rätten till flerbarnstillägg på nu aktuell grund. Det gäller situationen där de som vill räkna samman barn är sambor och tidigare *har varit* gifta med varandra eller *har haft* barn gemensamt. Det gäller vidare situationerna där de som är sambor gemensamt har ett barn för vilket det inte lämnas någon sådan förmån eller något sådant stöd som innebär att ett barn berättigar till flerbarnstillägg. Dessa senare situationer får antas vara relativt ovanliga.

Det bör med den föreslagna bestämmelsen inte vara förenat med några svårigheter för den enskilde att bedöma om anmälan behöver göras eller inte.

Övergångsbestämmelserna till den föreslagna ändringen behandlas i avsnitt 7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Information om fortsatt anmälningsskrav i vissa situationer

Förslagen medför att föräldrar som uppfyller de relevanta villkoren på ett enklare sätt kommer att få det bidrag som de har rätt till.

Att vissa situationer fortfarande omfattas av ett anmälningsskrav kan medföra att bestämmelserna uppfattas som otydliga och inkonsekventa av berörda föräldrar. Det anmälningsskrav som kvarstår avser dock undantagsfall och de föräldrar som berörs bör inte vara många till antalet. Arbetsgruppen anser att Försäkringskassan bör säkerställa att information om omfattningen av anmälningssplikten finns lättillgänglig på myndighetens hemsida.

6 Förenklingar inom bostadsbidraget

6.1 Nuvarande regelverk

Bostadsbidrag är ett inkomstprövat riktat bidrag vars syfte är att stödja barnfamiljer och unga vuxna med svag ekonomi. Det ska bidra till att unga vuxna ges goda förutsättningar till ett eget boende även under ekonomiskt mer krävande tider som till exempel studieperioder, tillfälliga jobb eller arbetslöshet. Vidare ska bostadsbidraget ge bättre förutsättningar för barnfamiljer, så att de har råd med ett boende av god standard och slipper trångboddhet.

Bostadsbidrag är en bosättningsbaserad förmån (5 kap. 9 § SFB) som lämnas i form av bidrag till kostnader för bostad, särskilt bidrag för hemmavarande barn och umgängesbidrag till den som på grund av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem (95 kap. 2 § SFB). Bidrag till kostnader för bostad kan lämnas både till barnfamiljer och till hushåll utan barn (96 kap. 2 § SFB). Särskilt bidrag för hemmavarande barn kan lämnas till barnfamiljer (96 kap. 3 § första stycket SFB). Det är ett konsumtionsstöd för barnfamiljer med låg ekonomisk standard. Umgängesbidrag lämnas till den som på grund av vårdnad eller umgänge tidvis bor med barn (96 kap. 3 § andra stycket SFB). Bostadsbidrag till hushåll utan barn kan lämnas till en försäkrad som har fyllt 18 år (96 kap. 10 § SFB). Sådant bidrag kan dock inte lämnas om den försäkrade själv eller dennes make har fyllt 29 år, har barn som berättigar till bostadsbidrag till barnfamiljer eller får bostadstillägg eller på grund av bestämmelser om inkomstprövning inte får sådant tillägg (96 kap. 11 § SFB).

Rätten till bostadsbidrag och bidragets storlek är beroende av bl.a. den försäkrades bidragsgrundande inkomst (95 kap. 3 § SFB). Den bidragsgrundande inkomsten är summan av bl.a. överskott i

inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital samt del av förmögenhet och även del av barns förmögenhet och inkomst av kapital (97 kap. 2 § SFB). Även bl.a. studiemedel i form av studiebidrag omfattas. Enligt lagen (2003:1067) om särskild bestämmelse om bostadsbidrag räknas endast 80 procent av studiebidraget med i den bidragsgrundande inkomsten. Beräkningarna av den bidragsgrundande inkomsten grundar sig i huvudsak på skattelagstiftningen, dock med vissa justeringar (97 kap. 4–13 §§ SFB). Bostadsbidrag som beräknas till mindre belopp än 1 200 kr för ett helt år betalas inte ut (97 kap. 16 och 25 §§ SFB).

Ett beslut om bostadsbidrag får avse längst tolv månader (96 kap. 13 § SFB). Bidraget lämnas från och med månaden efter det då rätten till bidrag har uppkommit, dock som huvudregel inte för längre tid tillbaka än ansökningsmånaden, till och med den månad då rätten till bidrag har ändrats eller upphört (96 kap. 12 och 14 §§ SFB). Bostadsbidrag betalas ut löpande som preliminärt bidrag med ett månadsbelopp, beräknat efter en uppskattad bidragsgrundande inkomst för det kalenderår som bostadsbidraget ifråga avser (95 kap. 4 §, 97 kap. 3 § och 98 kap. 2 och 4 §§ SFB). Bidraget bestäms slutligt i efterhand för varje kalenderår under vilket ett preliminärt bidrag har betalats ut och grundas på den fastställda bidragsgrundande inkomsten (95 kap. 4 § och 98 kap. 5 § SFB).

6.2 Åtgärd inom bostadsbidraget

6.2.1 Tidigare avstämning av bostadsbidraget

Arbetsgruppens förslag: Slutligt bostadsbidrag ska bestämmas efter det att Skatteverket har meddelat beslut om slutlig skatt för det kalenderår under vilket preliminärt bostadsbidrag har betalats ut.

Bakgrund

Det bostadsbidraget som betalas ut månadsvis är preliminärt. Bidraget bestäms slutligt i efterhand genom en avstämning mot den bidragsgrundande inkomsten. Den som haft lägre inkomster än vad

som preliminärt har uppskattats och således har haft rätt till ett högre belopp i bostadsbidrag än det som har betalats ut för kalenderåret ifråga ska få en tilläggsutbetalning. Den som haft högre inkomster än vad som preliminärt har uppskattats och således har haft rätt till ett lägre belopp i bostadsbidrag än det som har betalats ut ska betala tillbaka det belopp som har betalats ut för mycket. Belopp som understiger 1 200 kr ska varken betalas ut eller betalas tillbaka. (98 kap. 6 § SFB) Slutligt bostadsbidrag bestäms efter den 15 december året efter det år bostadsbidraget avser (98 kap. 5 § SFB och 56 kap. 10 § första stycket skatteförfarandelagen [2011:1244]).

Den enskilde är skyldig att lämna de uppgifter som är av betydelse för bedömningen av frågan om ersättning (110 kap. 13 § andra stycket SFB). Den som ansöker om, har rätt till eller annars får bostadsbidrag ska anmäla sådana ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken av förmånen, exempelvis avseende inkomst- eller förmögenhetsförhållandena (110 kap. 46 § första och andra styckena SFB). Anmälan ska göras så snart som möjligt och senast 14 dagar efter det att den anmälningsskyldige fick kännedom om förändringen (110 kap. 47 § första stycket SFB). Om något har inträffat som påverkar storleken av det preliminära bostadsbidraget ska bidraget omprövas (98 kap. 8 § SFB). Om beslutet om slutlig skatt eller studiemedel i form av studiebidrag ändras efter det att slutligt bostadsbidrag bestämts och ändringen innebär att bostadsbidraget skulle ha varit högre eller lägre, ska ett nytt bostadsbidrag bestämmas antingen på begäran av den försäkrade eller på Försäkringskassans eget initiativ. Så får dock inte ske efter utgången av sjätte året efter det år som beslutet om slutlig skatt avser eller sjätte året efter det att studiebidraget lämnades. (98 kap. 9 § SFB)

Försäkringskassan ska besluta om återbetalning av bostadsbidrag som ska betalas tillbaka på grund av att det slutliga bostadsbidraget har fastställts till ett lägre belopp än det bidrag som har betalats ut preliminärt (108 kap. 9 § första stycket SFB). Försäkringskassan ska vidare besluta om återbetalning av bostadsbidrag som har lämnats felaktigt eller med för högt belopp (108 kap. 9 § andra stycket SFB). Om det finns särskilda skäl får Försäkringskassan helt eller delvis efterge krav på återbetalning av bostadsbidrag, varvid särskilt ska beaktas vilken förmåga den eller de

försäkrade har att kunna betala tillbaka ersättningen (108 kap. 11 och 12 §§ SFB). Möjligheten att efterge ett krav på bostadsbidrag har dock vissa begränsningar (se 108 kap. 13 och 14 §§ SFB).

Skälen för arbetsgruppens förslag

För den enskilde är det viktigt att samhällets stöd är utformat på ett sätt som är begripligt och förutsägbart. En av de stora utmaningarna inom bostadsbidragets regelverk är att preliminärt uppskatta hur mycket en person kan komma att få i inkomst under ett visst år, inte minst när det gäller den som studerar eller är arbetslös under våren och sedan får ett jobb under hösten. För majoriteten av hushållen som får bostadsbidrag skiljer sig inte preliminärt och slutligt bostadsbidrag åt, men andelen som fått antingen ett för högt eller ett för lågt bidrag är inte försumbar. Inkomstavstämningen för 2016 som avser bidragsåret 2014 visar att cirka 48 procent av de 245 000 hushållen som det året fick bostadsbidrag fick ett preliminärt bostadsbidrag som innebär att det inte var aktuellt med återbetalning eller tilläggsutbetalning. Cirka 33 procent av hushållen, dvs. 81 000, fick ett för högt bidrag och skulle betala tillbaka pengar till staten. Ungefär 14 procent av hushållen, dvs. cirka 35 000, fick ett för lågt bidrag utbetalt under bidragsåret och skulle få en tilläggsutbetalning.

Bidragsmottagaren är skyldig att anmäla ändrade förhållanden som kan påverka det slutliga bostadsbidraget så snart som möjligt efter det att han eller hon fick kännedom om förändringen. Försäkringskassan, som administrerar bidraget, har utvecklat stöd för den enskilde i form av en beräkningssnurra på myndighetens hemsida samt en applikation till mobiltelefon som kan användas för att bevaka om inkomsterna överstiger det man angett på ansökan. Trots detta visar siffrorna ovan att kan det vara svårt för mottagarna av förmånen att beräkna sina inkomster preliminärt på ett korrekt sätt: nästan en tredjedel av de hushåll som fick bostadsbidrag under 2012 fick krav på återbetalning av delar av bidraget.

Avstämningen för det slutliga bostadsbidraget görs av Försäkringskassan och grundar sig framför allt på information från Skatteverket, men även på information från Centrala studiestödsnämnden (CSN) och den enskilde. Enligt nuvarande regelverk kan

avstämningen göras först efter den tidpunkt som besked om slutlig skatt senast ska ha skickats från Skatteverket, vilket i dag är i mitten av december året efter beskattningsåret. För de inkomster som en enskild fick under 2014 ska således besked om slutlig skatt skickas senast den 15 december 2015. Först därefter kan Försäkringskassan stämma av Skatteverkets uppgifter mot de uppgifter som det preliminära bostadsbidraget beräknats på, dvs. i början av följande år vilket i exemplet ovan är 2016. I dag kan det således dröja över två år från det att den enskilde söker bostadsbidrag till dess han eller hon får veta om någon del av det preliminärt utbetalade bidraget ska betalas tillbaka, om ytterligare bidrag ska betalas ut eller ingetdera.

Ett eventuellt återkrav eller en extra utbetalning efter så lång tid är svår att förstå för den som mottagit bidraget. Risken att bli återbetalningsskyldig om inkomsterna under året ifråga ökar mer än väntat och den långa tiden innan besked om eventuell återbetalning är något som kan påverka människor att inte söka bostadsbidrag, trots att de skulle ha rätt till bidraget. I längden kan detta påverka förtroendet för socialförsäkringen. Den ekonomiska situationen för den enskilde kan dessutom ha förändrats till det sämre sedan året då det preliminära bostadsbidraget utbetalades och den enskildes möjligheter att betala tillbaka det som betalats ut för mycket kan vara begränsade.

Bestämmelserna om preliminärt bostadsbidrag som bestäms med ledning av uppskattade inkomster för det kalenderår som avses och fastställande av slutligt bostadsbidrag efter avstämning mot fastställt underlag för att ta ut skatt för samma år tillkom 1996 (SFS 1996:441, prop. 1995/96:186, bet. 1995/96:BoU11, rskr. 1995/96:229). Av propositionen framgår att en viktig faktor för uppbyggnaden av ett system med preliminära bidrag som sedan stäms av mot taxerade uppgifter var att Försäkringskassan fick tillgång till de bidragssökandes inkomstförhållanden som fanns tillgängliga i skatteregistren (prop. 1995/96:186 s. 24).

Skatteverket har numera de slutliga inkomstuppgifterna färdigställda för cirka 70 000 av de 75 000 skattskyldiga redan under början av sommaren året efter beskattningsåret⁸. Försäkringskassan skulle därför, för dessa personer, redan efter den tidpunkten kunna

⁸ Försäkringskassan, Fler förslag för minskat krångel (2012).

göra de avstämningar ifråga som krävs för att fastställa det slutliga bostadsbidraget för det föregående året. En förutsättning är naturligtvis att samtliga de inkomstuppgifter som är av betydelse för avstämningen finns tillgängliga för Försäkringskassan, dvs. även avseende exempelvis studiemedel.

Arbetsgruppen föreslår därför att Försäkringskassan genom en lagändring ges möjlighet att besluta om slutligt bostadsbidrag så snart Skatteverket har meddelat beslut om slutlig skatt i ett enskilt fall. Även om beslut om slutlig skatt inte har fattats för samtliga mottagare av bostadsbidrag i början av sommaren året efter att det preliminära bostadsbidraget betalades ut så innebär ändringen att Försäkringskassan kommer att kunna göra avstämningar allteftersom Skatteverket meddelar beslut om slutlig skatt i stället för att samtliga avstämningar måste göras först efter den 15 december året efter det år då det preliminära bostadsbidraget betalades ut. Det innebär att Försäkringskassan gör avstämningen för mottagare av bostadsbidrag i samband med att Skatteverket skickar ut beslut om slutlig skatt. Flertalet bostadsbidragmottagare kan då få besked om slutligt bostadsbidrag tidigare än i dag, även om det för några fortfarande skulle bli aktuellt med ett sådant besked först vid samma tidpunkt som i dag.

I praktiken kan en förändring enligt förslaget innebära att ett beslut om slutligt bostadsbidrag kommer att fattas nästan sex månader tidigare än idag. En förkortad tid mellan den preliminära utbetalningen och den slutliga avstämningen ökar sannolikheten att den ekonomiska situationen är oförändrad för den som ska betala tillbaka pengar, vilket bör öka sannolikheten för att staten faktiskt återfår det som har betalats ut för mycket i bostadsbidrag och för att antalet som blir skuldsatta på grund av återbetalningskrav avseende bostadsbidraget blir färre. Förslaget innebär även att staten erhåller återbetalningarna av för högt utbetalda bidrag tidigare. Vidare innebär det att den som har rätt till ett högre bidrag får tilläggsutbetalningen närmare i tid till det behov som bidraget är avsett att tillgodose. Att beslutet om slutlig skatt och avstämningen i bostadsbidraget då kommer att ligga närmare varandra i tid kan även göra bidragets utformning mer begriplig för den enskilde.

Inför bestämmande av slutligt bostadsbidrag får Försäkringskassan i dag information om den enskildes inkomster direkt från Skatteverket. Detta sker genom att Försäkringskassan skickar

personnummer för de personer som fått preliminärt bostadsbidrag ett visst år till Skatteverket som i sin tur skickar inkomst-uppgifterna för dessa personer till Försäkringskassan. Förslaget innebär inte att någon ny sorts information kommer att överföras mellan myndigheterna, utan endast att informationsöverföringen kommer att ske vid fler tillfällen än i dag. Någon ändrad reglering i förhållande till denna informationsöverföring bedöms inte behövas.

6.2.2 Särskild bestämmelse om bostadsbidrag förs in i socialförsäkringsbalken

Arbetsgruppens förslag: Lagen om särskild bestämmelse om bostadsbidrag ska upphävas. Bestämmelsen i lagen ska föras in i socialförsäkringsbalken.

Skälen för arbetsgruppens förslag

I den bidragsgrundande inkomsten för bostadsbidrag ingår studiemedel i form av studiebidrag, utom den del som avser tilläggsbidrag. Endast 80 procent av studiebidraget enligt studiestödslagen (1999:1395) ska dock räknas med i den bidragsgrundande inkomsten. Bestämmelsen med denna innebörd infördes år 2001, men inledningsvis i tillfälliga lagar. Sedan den 1 januari 2004 finns bestämmelsen i lagen (2003:1067) om särskild bestämmelse om bostadsbidrag.

Enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd lämnas ett studiestartsstöd i syfte att öka rekryteringen till studier bland personer med stort utbildningsbehov (se prop. 2016/17:158). Studiestartsstödet ingår vid beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten för bostadsbidrag, utom den del som avser tilläggsbidrag. I lagen om särskild bestämmelse om bostadsbidrag föreskrivs att studiestartsstödet – i likhet med studiebidraget – ska ingå med 80 procent vid beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten.

Övriga bestämmelser om bostadsbidrag finns numera i socialförsäkringsbalken. Arbetsgruppen föreslår därför att den särskilda bestämmelsen om studiebidrag och studiestartsstöd vid beräkning av den bidragsgrundande inkomsten ska föras in i social-

försäkringsbalken. Som en följd av detta ska lagen om särskild bestämmelse om bostadsbidrag upphävas. Förslaget innebär ingen ändring i sak utan är en regelförenkling av redaktionell karaktär.

Tidpunkten för upphävande och övergångsbestämmelser behandlas i avsnitt 7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Arbetsgruppens förslag: Bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2019.

Äldre bestämmelser i socialförsäkringsbalken ska fortfarande gälla för föräldrapenningsförmåner och flerbarnstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

Lagen om särskild bestämmelse om bostadsbidrag ska upphöra att gälla vid utgången av 2018. Den upphävda lagen ska dock fortfarande gälla i fråga om bostadsbidrag som avser tid före den 1 januari 2019.

Äldre bestämmelser i barnbidragsförordningen om anmälningsskyldighet vid upphörande av ett växelvist boende ska fortfarande gälla i fråga om barn som omfattas av äldre bestämmelser i socialförsäkringsbalken.

Skälen för arbetsgruppens förslag

Enligt arbetsgruppens mening är det lämpligt att de nya bestämmelserna träder i kraft vid ett årsskifte. Arbetsgruppen föreslår att bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2019, vilket bedöms vara det närmaste möjliga årsskiftet. Ändringarna bör tillämpas från och med samma tidpunkt. Någon särskild bestämmelse om att lagändringar ska tillämpas för tid från och med ikraftträdandet behövs inte. I vissa delar krävs dock övergångsbestämmelser.

Föräldrapenningsförmåner och föräldraledighet

De nya bestämmelserna om föräldrapenningsförmåner i 12 kap. 5 a och 7 a §§ samt 13 kap. 3 § socialförsäkringsbalken (nedan SFB) bör tillämpas i fråga om mödravårdsbesök, inskolningar och kurser för föräldrar som äger rum efter ikraftträdandet (se avsnitten 4.2.1, 4.2.2 och 4.3.2). Det vore av rättviseskäl olämpligt att låta dessa bestämmelser gälla för tid före ikraftträdandet. Den nya bestämmelsen i 11 kap. 12 § SFB som innebär ett slopat anmälningsskrav för tillfällig föräldrapenning och den sammanhörande bestämmelsen i 13 kap. 9 a § SFB om begränsning av tillfällig föräldrapenning för tid före ansökan (se avsnitt 4.3.1) bör på motsvarande sätt tillämpas i fråga om tillfällig föräldrapenning för tid efter ikraftträdandet men inte för tid dessförinnan.

Det bör mot angiven bakgrund införas en övergångsbestämmelse som klargör att äldre bestämmelser fortfarande gäller för föräldrapenningsförmåner som avser tid före ikraftträdandet.

Den nya bestämmelsen om föräldraledighet i 10 § andra stycket föräldraledighetslagen (se avsnitt 4.2.1 och 4.2.2) avser ledighet med föräldrapenning enligt de nya bestämmelserna i 12 kap. 5 a och 7 a §§ SFB och tillämpas därmed på sådana ledigheter efter ikraftträdandet. Någon övergångsbestämmelse till lagen om ändring i föräldraledighetslagen behövs inte.

Flerbarnstillägg

Den nya bestämmelsen i 16 kap. 12 § andra stycket SFB innebär att anmälningssplikten för flerbarnstillägg tas bort när det lämnas förlängt barnbidrag eller studiehjälp för barnet (jfr 15 kap. 9 § 2 och 3 SFB). Den nya bestämmelsen i 16 kap. 12 § tredje stycket SFB innebär en ytterligare begränsning av anmälningssplikten för flerbarnstillägg i situationer när barn som bidragsmottagaren får barnbidrag för ska räknas samman enligt 15 kap. 12 § SFB med barn som en annan bidragsmottagare får barnbidrag för.

De nya bestämmelserna om flerbarnstillägg (se avsnitt 5.2.2) bör tillämpas för tid från och med ikraftträdandet. Enligt uppgifter från Försäkringskassan skulle det medföra svårigheter för ärendehandläggningen om anmälningssplikten tas bort retroaktivt. För tid före ikraftträdandet bör således äldre bestämmelser fortsätta att

gälla. En övergångsbestämmelse föreslås därför. Av övergångsbestämmelsen följer att flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 9 § 2 eller 3 SFB för tid före ikraftträdandet alltid kräver en anmälan. Övergångsbestämmelsen innebär vidare att äldre bestämmelser om anmälan ska tillämpas för tid före ikraftträdandet i fråga om flerbarnstillägg efter en sammanräkning enligt 15 kap. 12 § SFB.

Enligt 16 kap. 12 § i dess ursprungliga lydelse gäller att den som vill få flerbarnstillägg efter en sammanräkning enligt 15 kap. 12 § alltid ska anmäla detta till Försäkringskassan. Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 mars 2014 begränsades anmälningsplikten i dessa situationer (SFS 2013:1018). Lagändringen gäller för barn som är födda efter ikraftträdandet och, vid adoption, när den som adopterat barnet har fått barnet i sin vård efter ikraftträdandet. Regleringen ska vidare tillämpas på barn som har blivit försäkrade för barnbidrag efter ikraftträdandet samt om det efter ikraftträdandet har gjorts en anmälan om till vem barnbidrag ska lämnas. Av det sagda följer att det för tid före ikraftträdandet (den 1 januari 2019) finns två parallella system i fråga om anmälningsplikt för flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 12 §. Det bör dock framhållas att det för tillämpning av 15 kap. 12 § är tillräckligt att *något* av barnen i beräkningsunderlaget för flerbarnstillägg har anmälts eller beaktats ex officio av Försäkringskassan. I sådana fall kommer även övriga barn i beräkningsunderlaget att omfattas av beräkningen för flerbarnstillägg.

Den nya bestämmelsen om ytterligare begränsad anmälningskyldighet i 16 kap. 12 § grundar sig på att Försäkringskassan kan få kännedom om vissa förhållanden på annat sätt än genom anmälan. Försäkringskassans möjlighet att skaffa sig sådan kännedom gäller även barn som är födda före ikraftträdandet. Det finns enligt arbetsgruppens mening inte något skäl att knyta tillämpningen av den nya bestämmelsen till att barnet ska ha fötts efter ikraftträdandet eller omfattas av de lagändringar som trädde i kraft den 1 mars 2014 (SFS 2013:1018). Någon särskild tillämpningsbestämmelse avseende den nya bestämmelsen i 16 kap. 12 § kan därför inte anses vara nödvändig.

Bostadsbidrag

Lagen (2003:1067) om särskild bestämmelse om bostadsbidrag bör upphöra att gälla vid utgången av 2018 (jfr avsnitt 6.2.2). En övergångsbestämmelse bör klargöra att den upphävda lagen fortfarande gäller i fråga om bostadsbidrag för tid före den 1 januari 2019. Den materiella regleringen i den upphävda lagen tas enligt förslaget in i 97 kap. 2 § SFB.

Den nya bestämmelsen i 98 kap. 5 § SFB innebär endast en förändring av tidpunkten för när slutligt bostadsbidrag ska bestämmas (se avsnitt 6.2.1). Liksom tidigare gäller att det slutliga bostadsbidraget ska beräknas med ledning av uppgifter i beslutet om slutlig skatt. Någon övergångsbestämmelse bedöms inte vara nödvändig med anledning av denna lagändring.

Slopad anmälningsskyldighet enligt barnbidragsförordningen

Ändringarna i barnbidragsförordningen (1986:386) innebär att anmälningsskyldigheten tas bort vid upphörande av ett växelvist boende som har grundat rätt till delat barnbidrag (se avsnitt 5.2.1). Ändringarna är en följd av de ändringar i SFB som trädde i kraft den 1 mars 2014 och som innebär att barnbidrag som huvudregel ska delas mellan föräldrarna (SFS 2013:1018, se ovan). För barn som omfattas av de nya bestämmelserna saknar det självständig betydelse om ett växelvist boende upphör, eftersom barnbidraget som utgångspunkt ändå ska delas mellan föräldrarna. Den förälder som barnet bor varaktigt med efter det att det växelvisa boendet har upphört måste numera enligt 15 kap. 7 § 1 SFB anmäla till Försäkringskassan att föräldern önskar få hela barnbidraget för att bidraget inte ska delas även fortsättningsvis.

Det är fortfarande många barn som omfattas av regelverket i dess lydelse före den 1 mars 2014. Enligt det regelverket kan ett barnbidrag endast delas mellan föräldrarna om barnet har ett växelvist boende. I fråga om sådana barn behövs därför fortfarande bestämmelser om anmälningsskyldighet vid upphörande av ett växelvist boende som har grundat rätt till delat barnbidrag. Arbetsgruppen föreslår därför övergångsbestämmelser till ändringarna i barnbidragsförordningen. Av övergångsbestämmelserna följer att den som uppstår allmänt barnbidrag eller förlängt barnbidrag för barn

som omfattas av det äldre regelverket fortfarande ska anmäla när ett växelvist boende som grundat rätt till delat barnbidrag har upphört.

8 Konsekvenser

8.1 Inledning

I detta avsnitt redovisas konsekvenserna av arbetsgruppens förslag i enlighet med 14-15 §§ kommittéförordningen (1998:1474). Arbetsgruppens förslag har dessutom bedömts och analyserats utifrån ett jämställdhetsperspektiv och ett barnrättsperspektiv.

De förslag som presenteras i den här promemorian syftar till att förenkla för föräldrar som ansöker om familjeekonomiska stöd. De förutsättningar som föreligger för rätt till stöden ska vara begripliga för föräldrarna. En förenklat ansökningsförfarande och en förutsägbar och enkel hantering av stöden ökar begripligheten och möjliggör för föräldrar att få de stöd de har rätt till och med rätt belopp.

De familjeekonomiska stöden är alltmer inriktade på att tydliggöra jämställdheten mellan föräldrarna och deras gemensamma ansvar för barnet. Både kvinnor och män ska ges möjligheter till ett aktivt föräldraskap och vara del i barnets utveckling. Barnet har rätt till båda sina föräldrar, vilket ska speglas i den ekonomiska familjepolitiken.

8.2 Konsekvenser för enskilda

8.2.1 Möjlighet för den andra föräldern att få föräldrapenning för att följa med till mödravården

Den andra föräldern ges en möjlighet att närvara vid besöken i mödravården, genom rätten till föräldrapenning. Rätten till föräldrapenning ger förutsättningar för föräldrar att tidigt lägga grunden till ett jämställt föräldraskap. Att inte bara kvinnan eller

modern till barnet har rätt till föräldrapenning ger redan innan barnets födelse en signal om att ansvaret för barnet är delat.

8.2.2 Rätt till föräldrapenning vid inskolning även när föräldern inte har barnet i sin vård

Om föräldrar har rätt till föräldrapenning vid inskolning även när föräldern inte har barnet i sin vård, innebär det att föräldrar kan få hel föräldrapenning även för dagar när de skolar in barnet. Möjligheten till föräldrapenning vid inskolning är i dag begränsad för föräldrar, och ger inte rätt för föräldrar att få ersättning i enlighet med sin sjukpenninggrundade inkomst under hela dagen. Den förändrade grunden för rätt till ersättning, trots att föräldern inte har rumslig kontakt med barnet under hela dagen, möjliggör för fler föräldrar att skola in barnen och i ökad utsträckning få ekonomisk kompensation. För närvarande använder kvinnor en större andel av föräldrapenningen än män. En utökad möjlighet till ersättning kan på kort sikt öka de ekonomiska förutsättningarna för kvinnor som skolar in barn och är föräldralediga. På längre sikt kan den utökade möjligheten bidra till att fler män använder föräldraförsäkringen vid t.ex. inskolning. Bättre förutsättningar för inskolning av båda föräldrarna gynnar även det jämställda föräldraskapet och barnet rätt till båda sina föräldrar.

8.2.3 Slopade anmälningskrav för tillfällig föräldrapenning

Ett slopat krav på anmälan för rätt till tillfällig föräldrapenning fyller i dag inte någon egentlig funktion. Att anmälan slopas innebär att ansökningsförfarandet för tillfällig föräldrapenning förenklas för föräldrar. Förenklingar för föräldrar vid ansökan om ersättning är ett sätt att få både kvinnor och män att inte på grund av administrativa hinder begränsa möjligheterna till att ansöka om ersättning.

8.2.4 Rätt till tillfällig föräldrapenning vid föräldrarnas gemensamma deltagande i kurs för att lära sig vårda barnet

Föräldrar ges en utökad samtidig rätt till tillfällig föräldrapenning för ett sjukt barn eller ett barn med funktionsnedsättning, som inte har fyllt 12 år, och som deltar i en kurs som anordnas av sjukvårdshuvudman i syfte att lära sig vårda barnet. Den utökade rätten till deltagande innebär att barnet gynnas på sikt genom att båda föräldrarna ges möjligheten att samtidigt få ta del av samma kunskap om barnets behov i samband med sjukdom eller vid en funktionsnedsättning. Det innebär även att både kvinnor och män ges möjligheter att på ett likvärdigt sätt ge barnet den vård barnet har behov av, vilket betonar att ansvaret för omvårdnaden av barnet är delat.

8.2.5 Slopad anmälningsskyldighet för att ett barn har upphört att bo växelvis

Grunden till en slopad skyldighet för den som får barnbidrag att anmäla till Försäkringskassan om ett barn har upphört att bo växelvis, är att anmälningssplikten inte längre fyller någon funktion. Sedan den 1 mars 2014 är ett barns växelvisa boende hos sina föräldrar inte längre avgörande för att barnbidraget ska kunna delas mellan föräldrar med gemensam vårdnad om barnet. En slopad skyldighet att anmäla innebär att föräldrar inte längre ska tvingas vidta en omotiverad åtgärd gentemot Försäkringskassan. För föräldrar innebär den slopade anmälningsskyldigheten att föräldern inte ska ha en skyldighet att kontakta Försäkringskassan när barnets boende ändras trots att förutsättningarna för rätten till barnbidrag kvarstår. Att barnbidraget som huvudregel delas för föräldrar som har gemensam vårdnad, syftar till att tydliggöra kvinnors och mäns delade ansvar för barnet och underlätta ett jämställt föräldraskap. Det delade ansvaret kvarstår oavsett hur barnet bor.

8.2.6 Slopade krav på anmälan för flerbarnstillägg i vissa situationer

Det slopade kravet på anmälan för att få flerbarnstillägg i en rad situationer är ett sätt att förenkla regelverket och möjliggöra för föräldrar att på ett enklare sätt kunna uppfylla de krav som ställs för att få rätt till flerbarnstillägg. Det innebär också att föräldrar inte längre riskerar att gå miste om flerbarnstillägg trots att de har rätt till det. Kravet på anmälan behöver dock kvarstå i ett fåtal situationer på grund av att Försäkringskassan utan en anmälan inte har tillgång till den information om familjebilden som krävs för att kunna bedöma rätten till flerbarnstillägg på nu aktuell grund. Kvinnor är för närvarande i större utsträckning än män mottagare av barnbidrag och flerbarnstillägg och berörs därmed i större utsträckning av förslaget. Genom att barnbidrag och flerbarnstillägg som huvudregel vid gemensam vårdnad betalas ut med hälften var till båda föräldrarna, kommer dock med tiden fler män att vara mottagare.

8.2.7 Tidigare avstämning av bostadsbidraget

En tidigare avstämning av utbetalat bostadsbidrag medför att avstämningen i större utsträckning än i dag stäms av i anslutning till den period bostadsbidrag har betalas ut för. För enskilda innebär en tidigare avstämning och möjlig korrigering av det belopp som har betalats ut att koppling till den period bidraget har betalats ut för tydliggörs. På sikt ökar det även de sökandes möjligheter att förstå kopplingen mellan utbetalningen av preliminärt bostadsbidrag och det slutliga bidrag som fastställs vid avstämning. En tidigare avstämning kan även antas medföra att föräldrar snabbare kan ges indikationer på om bidraget utbetalas med rätt belopp även för innevarande år. Detta kan medföra att risken för att bli återbetalningsskyldig på grund av att ersättning betalas ut med för högt belopp minskar.

Av de barnhushåll som får bostadsbidrag lämnas ca 30 procent till två sökande. Av de ensamhushåll som får bostadsbidrag är över 80 procent kvinnor, och det är därmed främst kvinnor som kommer att beröras av förslaget och få minskad risk att bli återbetalningsskyldig för bostadsbidrag.

8.2.8 Särskild bestämmelse om bostadsbidrag förs in i socialförsäkringsbalken

Förslaget är en förenkling av lagteknisk karaktär och får inte någon konsekvens för kvinnor eller män som ansöker om bostadsbidrag.

8.3 Ekonomiska och administrativa konsekvenser

Förslagen bedöms inte medföra någon nämnvärd förändring i antalet omprövningar eller något ökat antal överklaganden av Försäkringskassans beslut. Förslaget innebär därmed inte heller någon ökning av antalet mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna.

8.3.1 Möjlighet för den andra föräldern att få föräldrapenning för att följa med till mödravården

Förslaget innebär en initial kostnad på cirka 2 miljoner kronor för Försäkringskassan för utveckling av IT-systemet. Kostnaden för administration bedöms även öka med ca 2 miljoner kronor årligen. Utgifterna för anslaget påverkas inte då utgifterna enbart förskjuts i tiden. I och med att det kan vara svårt att kontrollera om den andre föräldern, eller andra försäkrade personen varit med på mödravården finns en risk för en viss ökning avseende felaktiga utbetalningar. Den bedöms dock som liten.

Arbetsgivarna påverkas av förslaget på så sätt den andra föräldern får utökad rätt att vara ledig även innan barnets födelse. Det handlar dock i de flesta fall om kortare tider vid ett begränsat antal tillfällen samt inom 60 dagar närmast det beräknade datumet för barnets födelse.

8.3.2 Rätt till föräldrapenning vid inskolning även när föräldern inte har barnet i sin vård

Förslaget innebär en initial kostnad på cirka 1,5 miljoner vid införandet för utveckling av IT-systemet. Förslaget bedöms däremot inte innebära några kostnadsökningar vad gäller löpande administration för Försäkringskassan. En viss kostnad för

information om regeländringen kan tillkomma. Förslaget kan medföra att de föräldrar som i dag inte använder föräldrapenning för detta ändamål ökar sitt uttag. Försäkringskassan bedömer dock att det i dag finns ett visst felaktigt utnyttjande av föräldrapenning under tiden för inskolning, då föräldrar använder föräldrapenning för tid då de inte har barnet i sin vård. Orsaken är att föräldrarna inte känner till de nuvarande begränsningarna i rätten till föräldrapenning. Förslaget minskar därför risken för felaktiga utbetalningar.

Arbetsgivare bedöms inte påverkas av förslaget i någon nämnvärd omfattning. Redan med nuvarande lagstiftning har föräldern rätt till föräldraledighet medan föräldern får föräldrapenning, oavsett om föräldern en del av dagen endast får ersättning på en lägre nivå. Jämfört med den situationen innebär förslaget inte någon utökad rätt till ledighet. Förslaget ger i stället ökade ekonomiska möjligheterna för föräldrar att vara lediga med en högre ersättning hela dagen vid inskolning av barn i en ny verksamhet. Förslaget bedöms samtidigt innebära att fler föräldrar, genom möjligheten till en högre ersättning ges utökade reella möjligheter att vara lediga vid inskolning. I de flesta fall rör det sig dock ett begränsat antal dagar vid ett enstaka eller ett fåtal tillfällen under ett barns uppväxt.

8.3.3 Slopade anmälningsskrav för tillfällig föräldrapenning

Försäkringskassan har inte identifierat anmälningssplikten som betydelsefull ur kontrollsynpunkt och ett slopande av anmälningssplikten bedöms därför inte öka risken för felaktiga utbetalningar.

En konsekvens av förslaget kan möjligen bli en viss ökning av begäran om ersättning eftersom föräldrar har angivit i Försäkringskassans undersökningar att anmälningsskravet ibland medfört att föräldrar inte begärt ersättning när de har missat att anmäla. Försäkringskostnaderna kan i och med detta öka något.

Förslaget innebär en införandekostnad på ca 10 miljoner kronor för anpassningar i IT-systemet enligt uppgifter från Försäkringskassan. Förslaget innebär en besparing på administrationen på 1 miljon kronor per år.

8.3.4 Rätt till tillfällig föräldrapenning vid föräldrarnas gemensamma deltagande i kurs för att lära sig vårda barnet

En konsekvens av förslaget kan bli att fler föräldrar än i dag väljer att gå de kurser och utbildningar eller genomför de besök som här avses eftersom de kan göra detta tillsammans. Det skulle kunna medföra en marginell ökning av försäkringskostnaderna.

Vidare kan förslaget, om barnet normalt vårdas i hemmet av en förälder, och föräldrarna medverkar i en viss utbildning samtidigt, innebära är att en tredje person måste ta över ansvaret för vården av barnet under kurstillfället eller besöket på institutionen. Detta innebär att en ytterligare person då kan få rätt till tillfällig föräldrapenning, något som skulle kunna öka kostnaderna för försäkringen. Försäkringskassan gör dock bedömningen att kostnaderna inte kommer att öka på grund av denna förändring.

Förslaget innebär inga kostnadsökningar vad gäller löpande administration. En mindre kostnad kan uppkomma för Försäkringskassan vid införande för vissa anpassningar av IT-systemet kan behöva göras. Förslaget bedöms inte heller öka risken för felaktiga utbetalningar.

8.3.5 Slopas anmälningsskyldighet för att ett barn har upphört att bo växelvis

Förslaget kommer inte att innebära ökade försäkringskostnader eller ökade kostnader för administration hos Försäkringskassan. Förslaget bedöms inte heller öka risken för felaktiga utbetalningar.

8.3.6 Slopas krav på anmälan för flerbarnstillägg i vissa situationer

Personkretsen samt antalet bidragsberättigade barn är oförändrat. Förslaget kommer därmed inte att innebära ökade försäkringskostnader. En besparing på cirka 10 miljoner kronor per år bedöms kunna göras avseende Försäkringskassans administration när antalet situationer för vilka anmälan krävs minskar. Delar av det

IT-stöd som behövs för att realisera förslaget finns redan hos Försäkringskassan. En viss utveckling kommer dock behöva ske och informationen till både enskilda samt handläggare måste uppdateras. Kostnaden beräknas till cirka 2 miljoner kronor. Förslaget bedöms inte öka risken för felaktiga utbetalningar.

8.3.7 Tidigare avstämning av bostadsbidraget

Ändringen ger inte stora effekter i form av besparing i administrationen utan kommer främst att bidra till att de som fått bostadsbidrag lättare ser sambandet mellan utbetalningen av bidraget och en eventuell återbetalning om de har fått för mycket i ersättning. En sådan förändring kan dock på sikt bidra till att antalet återkrav minskar, och att kostnaderna för både administration och försäkring därigenom minskar något.

Förslaget bedöms i övrigt inte ha något större påverkan på försäkringskostnaderna eftersom det enbart handlar om en ändring i tidpunkten för när avstämningen tidigast kan göras.

Andra myndigheter som berörs av förslaget är Centrala studiestödsnämnden (CSN) och Skatteverket eftersom det sker informationsutbyte mellan myndigheterna avseende studiebidragsutbetalningar och uppgifter om slutlig skatt. Försäkringskassan har uppgett att varken CSN eller Skatteverket har haft något att erinra mot förslaget.

Förslaget medför initiala kostnader på cirka 1,6 miljoner kronor för utveckling av IT-systemet och information till försäkrade och handläggare om förändringen.

8.3.8 Särskild bestämmelse om bostadsbidrag förs in i socialförsäkringsbalken

Förslaget innebär en förenkling av lagteknisk karaktär, och bedöms inte ha några ekonomiska eller administrativa konsekvenser för försäkringskostnaderna eller administrationen av bostadsbidraget.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

11 kap.

10 §

I paragrafen regleras hur många föräldrar som kan få föräldrapenningsförmåner för samma barn och tid. Huvudregeln är att sådana förmåner lämnas till endast en förälder. Bestämmelser om föräldrabegreppet finns i 11 kap. 4–6 §§. Med föräldrapenningsförmåner avses föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning.

I *första stycket* införs ytterligare ett undantag från huvudregeln. Även när det gäller besök hos mödravården enligt den nya 12 kap. 5 a § kan *båda* föräldrarna få föräldrapenning för samma barn och tid. Vidare flyttas den sista meningen i stycket till ett nytt *tredje stycke* med anledning av ändringar i 13 kap. 3 §.

I det oförändrade *andra stycket* regleras tillfällig föräldrapenning till *flera* föräldrar för samma barn och tid (jfr den nya bestämmelsen i 13 kap. 3 § andra stycket).

Övervägandena finns i avsnitt 4.2.1.

12 §

Enligt paragrafen krävs det en anmälan för rätt till föräldrapenning.

Ändringen av bestämmelsen innebär att anmälningkravet för tillfällig föräldrapenning tas bort. Uttag av tillfällig föräldrapenning kräver dock även fortsättningsvis en ansökan (se 110 kap. 4 §). Med anledning av att kravet på anmälan tas bort införs i 13 kap. 9 a § en ny bestämmelse om begränsning av tillfällig föräldrapenning för tid före ansökan. Av övergångsbestämmelsen framgår

att kravet på anmälan fortfarande gäller i fråga om tillfällig föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 4.3.1.

12 kap.

4 §

I paragrafen finns en generell bestämmelse om rätt till föräldrapenning för en förälder som inte har barnet i sin vård. Av 2 och 3 §§ framgår att rätten till föräldrapenning som huvudregel förutsätter att föräldern vårdar barnet.

Utgångspunkten enligt bestämmelsen är att föräldrapenning för en förälder som inte har barnet i sin vård endast får lämnas om det finns särskilda skäl. I de fall som anges i paragrafen gäller dock inte kravet på särskilda skäl. Ändringen av bestämmelsen innebär att föräldrapenning i samband med mödravårdsbesök och skolintroduktion enligt de nya 5 a och 7 a §§ också undantas från kravet på särskilda skäl. Sedan tidigare gäller att föräldrapenning utan något krav på särskilda skäl ska lämnas till en förälder som inte har barnet i sin vård i de situationer som avses i 5 och 6 §§.

Övervägandena finns i avsnitten 4.2.1 och 4.2.2.

5 a §

Paragrafen är ny. Enligt *första stycket* har en förälder som besöker mödravården när det gäller ett ofött barn eller graviditet rätt till föräldrapenning i samband med besöket. Sådan föräldrapenning kan enligt 11 kap. 10 § första stycket lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid.

Med förälder avses i detta sammanhang modern (den gravida kvinnan) samt sådana personer som enligt 11 kap. 4 § 1 eller 2 ska likställas med en förälder, dvs. i detta fall en make som stadigvarande sammanbor med modern eller en sambo som tidigare har varit gift med henne eller har eller haft barn med henne. Det ligger i sakens natur att de personkategorier som avses i 11 kap. 4 § 3 och 4 (särskilt förordnad vårdnadshavare som har fått barnet i sin vård respektive blivande adoptivförälder enligt definitionen i 2 kap. 15 §) inte kan likställas med modern i fråga om rätt till föräldrapenning i detta fall.

Modern har möjlighet att avstå från föräldrapenning till förmån för den andra föräldern enligt 17 §. Föräldrapenning för tid före barnets födelse kan efter ett sådant avstående lämnas till en blivande förälder som inte omfattas av 11 kap. 4 §. Avståndet kan göras antingen till en blivande far (1 kap. 1 och 3 §§ föräldrabalken) eller en blivande förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken. Sådana dagar med föräldrapenning som modern avstår till exempelvis den blivande fadern kommer att räknas av från hans andel av dagar med föräldrapenning när hans faderskap har fastställts enligt bestämmelserna i 1 kap. föräldrabalken och han har fått vårdnad om barnet. Denna ordning tillämpas i fråga om föräldrapenning i samband med föräldrautbildning före barnets födelse enligt 6 §.

Mödravårdsbesöket ska avse det ofödda barnets utveckling och hälsa, kontroll av och information kring moderns graviditet eller information om förlossningen. Besök hos mödravården i något annat syfte än när det gäller det ofödda barnet eller graviditeten omfattas inte av bestämmelsen.

Föräldrapenning för mödravårdsbesök kan enligt *andra stycket* lämnas för tid från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse fram till och med förlossningsdagen. Starttidpunkten motsvarar den som gäller för föräldrapenning till barnets mor i samband med graviditet enligt 5 §.

Övervägandena finns i avsnitt 4.2.1.

7 a §

Paragrafen är ny. Enligt *första stycket* har en förälder som har ett barn som genomgår introduktion för att delta i en verksamhet enligt skollagen (2010:800) rätt till föräldrapenning i samband med introduktionen, om den avser

1. förskola enligt 8 kap. skollagen,
2. förskoleklass enligt 9 kap. skollagen,
3. grundskola enligt 10 kap. skollagen, grundsärskola enligt 11 kap. skollagen, specialskola enligt 12 kap. skollagen, sameskola enligt 13 kap. skollagen eller internationell skola på grundskolenivå enligt 24 kap. 2–4 a §§ skollagen,
4. fritidshem enligt 14 kap. skollagen som kompletterar utbildningen i skolformer enligt punkten 2 eller 3, och
5. verksamhet enligt 25 kap. 2, 4 eller 5 § skollagen.

Samtliga skolformer i *tredje punkten* avser grundskolenivå. Av 14 kap. 3 § skollagen framgår att utbildning i ett fritidshem som avses i *fjärde punkten* erbjuds av kommunen, staten eller en fristående huvudman beroende på vilken skolform som fritidshemmet kompletterar. I *femte punkten* avses pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem (25 kap. 2 § skollagen), öppen fritidsverksamhet (25 kap. 4 § skollagen) eller omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds (25 kap. 5 § skollagen). Enligt 25 kap. 2 § skollagen ska kommunen sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg, om barnets vårdnadshavare önskar det. Det kan exempelvis handla om familjedaghem. Av 25 kap. 4 § skollagen framgår att öppen fritidsverksamhet under vissa förutsättningar får erbjudas i stället för fritidshem. Enligt bestämmelsen ska den öppna fritidsverksamheten genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och andra särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Enligt 25 kap. 5 § skollagen ska kommunen sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärsarbete och familjens situation i övrigt, dvs. på kvällar, nätter och helger.

Det finns inte några bestämmelser om introduktion eller inskolning i skollagen. Introduktion enligt bestämmelsen syftar till att barnet ska få lära känna och vänja sig vid verksamheten. Även personalen ska genom introduktionen få möjlighet att lära känna barnet och dess behov. Det kan handla om en helt ny verksamhet för barnet eller en verksamhet från vilken barnet har varit frånvarande en längre tid. Barnets behov av introduktion bör i första hand bedömas av personalen inom verksamheten i samråd med barnets föräldrar.

Av 2–4 §§§ framgår att en förälder som huvudregel ska vårda barnet för att ha rätt till föräldrapenning. I *andra stycket* anges emellertid att föräldrapenning i samband med ett barns introduktion kan lämnas även om föräldern inte har barnet i sin vård. Detta innebär att föräldern inte behöver ha rumslig kontakt med barnet. En introduktion i den mening som avses i denna bestämmelse förutsätter dock att föräldern hela tiden har möjlighet

att snabbt kunna inställa sig om det inte fungerar för barnet att vara ensamt i verksamheten.

Som alltid gäller enligt 2 § att föräldrapenning endast lämnas för tid när en förälder inte förvärsarbetar eller avstår från förvärsarbete. Det är endast en förälder i taget som kan få föräldrapenning i samband med introduktion (jfr 11 kap. 10 §). Av 13 § framgår att föräldrapenning lämnas längst till dess att barnet har fyllt tolv år eller till den senare tidpunkt då barnet har avslutat det femte skolåret i grundskolan.

Övervägandena finns i avsnitt 4.2.2.

13 kap.

1 §

Paragrafen anger innehållet i 13 kap.

I *första stycket* görs ett tillägg med anledning av den nya 9 a § med allmänna bestämmelser om förmånstiden.

3 §

I paragrafen anges i vilka fall – utöver sådana som framgår av 11 kap. 10 § – som båda föräldrarna eller flera föräldrar kan få tillfällig föräldrapenning för samma barn och tid. Bestämmelser om föräldrabegreppet finns i 11 kap. 4–6 §§.

I *första stycket* regleras tillfällig föräldrapenning till *båda* föräldrarna för samma barn och tid. Ändringen i stycket är en följdändring och innebär endast att hänvisningen till 11 kap. 10 § förtydligas till att avse bestämmelsens första stycke.

Andra stycket är nytt och reglerar tillfällig föräldrapenning till *flera* föräldrar för samma barn och tid. Av bestämmelsen framgår att tillfällig föräldrapenning, förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § andra stycket, får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid, om föräldrarna deltar i en kurs som ordnas av sjukvårdshuvudman för att lära sig vårda barnet. Att tillfällig föräldrapenning över huvud taget kan lämnas till *en* förälder i den aktuella situationen framgår av 20 § 2, 23 § och 29 § andra stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 4.3.2.

9 a §

Paragrafen är ny och innehåller allmänna bestämmelser om förmånstiden för tillfällig föräldrapenning. Bestämmelsen har tillkommit med anledning av att anmälningskravet för tillfällig föräldrapenning har tagits bort i 11 kap. 12 §.

Enligt bestämmelsen får tillfällig föräldrapenning som huvudregel inte lämnas för längre tid tillbaka än 90 dagar före den dag ansökan om sådan föräldrapenning kom in till Försäkringskassan. Det finns två undantag från tidsbegränsningen. Det första undantaget innebär att tillfällig föräldrapenning kan lämnas för längre tid tillbaka, om det finns synnerliga skäl. Detta undantag bör tillämpas på samma sätt som motsvarande undantag i fråga om föräldrapenning enligt 12 kap. 12 a § (se prop. 2013/14:4 s. 73). Det andra undantaget gäller tillfällig föräldrapenning enligt 31 e § i samband med att ett barn har avlidit.

Av övergångsbestämmelsen följer att paragrafen inte ska tillämpas i fråga om tillfällig föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

Det finns ytterligare bestämmelser om förmånstid för tillfällig föräldrapenning i 14, 21, 25, 28, 29, 31, 31 f och 31 d §§.

Övervägandena finns i avsnitt 4.3.1.

16 kap.

12 §

I paragrafen regleras utbetalning av flerbarnstillägg. För utbetalning krävs enligt paragrafen i vissa fall en anmälan av den som vill få flerbarnstillägg. Någon ansökan behöver dock inte göras i fråga om flerbarnstillägg, som är en form av barnbidrag (se 110 kap. 6 § första stycket 1 och 15 kap. 2 §).

Av det oförändrade *första stycket* framgår att den som får allmänt barnbidrag för de barn som omfattas av flerbarnstillägget också ska få flerbarnstillägg för dessa barn. Någon anmälan krävs alltså inte i dessa fall. Det är fråga om sådant flerbarnstillägg som avses i 15 kap. 9 § 1.

I *andra stycket* regleras utbetalning av flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 9 § 2 eller 3. Enligt nuvarande lydelse krävs anmälan för utbetalning av flerbarnstillägg i dessa fall. Det rör sig om barn för

vilka rätt till förlängt barnbidrag föreligger (15 kap. 9 § 2) eller som bedriver studier som ger rätt till studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395) om barnet, bortsett från åldern, uppfyller kraven för allmänt barnbidrag (15 kap. 9 § 3). Genom en ändring i andra stycket slopas kravet på anmälan för flerbarnstillägg i fråga om barn för vilka det lämnas förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen. Anmälan krävs således endast om barnet uppfyller förutsättningarna enligt 15 kap. 9 § 2 eller 3 men förlängt barnbidrag eller studiehjälp av någon anledning inte lämnas för barnet.

Den nuvarande bestämmelsen i andra stycket andra meningen om anmälningskrav för flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 12 § flyttas till ett nytt *tredje stycke*. Beräkningsbestämmelsen i 15 kap. 12 § anger i vilka fall barn som en person får barnbidrag för ska räknas samman med barn som en annan person får barnbidrag för. Ändringen i tredje stycket innebär att kravet på anmälan helt tas bort i de fall som avses i 15 kap. 12 § 1 (om bidragsmottagarna är gifta med varandra och stadigavarande sammanbor) och begränsas ytterligare i de fall som avses i 15 kap. 12 § 2 (om bidragsmottagarna är sambor och tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt). I den senare situationen krävs det inte någon anmälan om samborna har ett barn gemensamt och det för barnet lämnas någon sådan förmån eller något sådant stöd som anges i 15 kap. 9 §, dvs. allmänt barnbidrag, förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen. Undantaget från anmälningsplikten i denna situation innebär att det inte heller krävs någon anmälan för att andra barn, som inte är gemensamma men som en av samborna får barnbidrag för, ska omfattas av beräkningen av flerbarnstillägg (jfr prop. 2013/14:6 s. 50 f.).

De nya bestämmelserna i andra och tredje styckena innebär sammanfattningsvis ytterligare begränsningar av den anmälningsplikt som tidigare har begränsats genom en ändring av paragrafen (SFS 2013:1018).

Av 15 kap. 14 § framgår att rätten till barnbidrag går förlorad om bidraget ännu inte har betalats ut under året efter det år som det hänför sig till. Detta gäller dock inte om den bidragsberättigade inom den tiden gör gällande sin rätt till bidraget hos Försäkringskassan, t.ex. genom en anmälan (jfr även 107 kap. 13 §).

Övervägandena finns i avsnitt 5.2.2.

97 kap

2 §

I paragrafen anges vilka inkomster som ingår i den bidragsgrundande inkomsten vid beräkning av bostadsbidrag.

Ett nytt *andra stycke* införs i paragrafen. Av stycket framgår att studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) och studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd ska ingå med 80 procent vid beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten. En bestämmelse med denna innebörd har tidigare funnits i lagen (2003:1067) om särskild bestämmelse om bostadsbidrag. Det nya andra stycket är en följd av att nämnda lag upphävs.

Att studiebidrag och studiestartsstöd ingår i den bidragsgrundande inkomsten följer av första stycket 6 och 13 § första stycket 2. Studiemedel eller studiestartsstöd i form av tilläggsbidrag ingår dock inte i den bidragsgrundande inkomsten.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.2.

13 §

Paragrafen anger de inkomster som enligt 2 § första stycket 6 ska ingå i den bidragsgrundande inkomsten för bostadsbidrag.

I *första stycket* görs en följdändring med anledning av att det införs ett nytt andra stycke i 2 §.

98 kap

5 §

I paragrafen regleras när slutligt bostadsbidrag ska bestämmas.

Genom en ändring i bestämmelsen föreskrivs att slutligt bostadsbidrag för ett kalenderår ska bestämmas efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats. Ändringen innebär att det slutliga bostadsbidraget i flertalet fall kan bestämmas tidigare under året än vad som är fallet i dag. Enligt nuvarande reglering ska slutligt bostadsbidrag bestämmas efter den tidpunkt när besked om slutlig skatt senast ska ha skickats.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.1.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *första punkten* ska lagen träda i kraft den 1 januari 2019. Om inget annat föreskrivs, tillämpas lagen för tid från och med ikraftträdandet. Det innebär att de nya bestämmelserna om föräldrapenningsförmåner i 12 kap. 5 a och 7 a §§ samt 13 kap. 3 § ska tillämpas i fråga om mödravårdsbesök, inskolningar och kurser för föräldrar som äger rum efter ikraftträdandet. Det innebär vidare att de nya bestämmelserna om flerbarnstillägg i 16 kap. 12 § ska tillämpas för tid från och med ikraftträdandet oavsett om barnet har fötts före eller efter ikraftträdandet. Slutligen ska den nya bestämmelsen om slutligt bostadsbidrag i 98 kap. 5 § tillämpas första gången efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats under 2018.

Enligt *andra punkten* ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om föräldrapenningsförmåner och flerbarnstillägg som avser tid före ikraftträdandet. Övergångsbestämmelsen innebär att den äldre bestämmelsen om anmälan i 11 kap. 12 § fortfarande gäller i fråga om tillfällig föräldrapenning för tid före ikraftträdandet. Den nya bestämmelsen i 13 kap. 9 a § om begränsning av tillfällig föräldrapenning för tid före ansökan ska inte tillämpas på tillfällig föräldrapenning för tid före ikraftträdandet.

Av *andra punkten* följer vidare att äldre bestämmelser om anmälan i 16 kap. 12 § andra stycket fortfarande ska gälla för flerbarnstillägg med stöd av 15 kap. 9 § 2 eller 3 som avser tid före ikraftträdandet. Det krävs således alltid en anmälan för flerbarnstillägg i dessa fall.

Slutligen innebär tredje punkten att äldre bestämmelser i 16 kap. 12 § andra stycket om anmälan för flerbarnstillägg i sammanräkningssituationer enligt 15 kap. 12 § fortfarande ska gälla för tid före ikraftträdandet. Det är fråga om barn som omfattas av den ursprungliga lydelsen av 16 kap. 12 § (SFS 2010:110) eller av denna bestämmelse i dess lydelse från och med den 1 mars 2014 (SFS 2013:1018). Det är alltså fråga om två parallella system i fråga om anmälan för flerbarnstillägg för tid före ikraftträdandet. Avgörande för vilket system som ska tillämpas är i huvudsak när barnet har fötts (se tillämpningsbestämmelserna till SFS 2013:1018). I fråga om barn som omfattas av 16 kap. 12 § i

dess ursprungliga lydelse gäller en anmälningsskyldighet för flerbarnstillägg i samtliga sammanräkningssituationer som avses i 15 kap. 12 §. SFS 2013:1018 innebär en begränsning av anmälningsskyldigheten. Enligt bestämmelsen krävs det inte någon anmälan när två föräldrar bor tillsammans med ett barn som de har gemensamt, om någon av dem får barnbidrag för barnet.

Av det anförda framgår att det i beräkningsunderlaget för flerbarnstillägg enligt 15 kap. 12 § kan ingå barn som omfattas av olika lydelse av bestämmelsen om anmälningsskyldighet i 16 kap. 12 §. För en tillämpning av 15 kap. 12 § är det dock tillräckligt att *något* av barnen i beräkningsunderlaget ska beaktas vid en tillämpning enligt 16 kap. 12 § (antingen ex officio av Försäkringskassan eller efter en anmälan i enlighet med bestämmelsen). I sådana fall kommer även övriga barn som avses i 15 kap. 12 § att ingå i beräkningen för flerbarnstillägg. Något särskilt krav på anmälan gäller alltså inte i fråga om dessa barn även om de i sig skulle omfattas av bestämmelser om anmälningsskyldighet i 16 kap. 12 §.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

9.2 Förslaget till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

10 §

Paragrafen reglerar uppdelning av föräldraledighet i perioder.

Enligt det oförändrade *första stycket* är huvudregeln att föräldraledighet får delas upp i högst tre perioder för varje kalenderår. Av *andra stycket* framgår dock att ledighet i vissa fall inte omfattas av denna begränsning. Den befintliga hänvisningen till 8 § innebär bl.a. att ledighet med tillfällig föräldrapenning enligt bestämmelserna i 13 kap. socialförsäkringsbalken är undantagna från begränsningen. Vidare framgår av andra stycket att ledighet med föräldrapenning enligt 12 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken är undantagna från begränsningsregeln. Genom en ändring i andra stycket undantas även ledighet med föräldrapenning enligt de nya bestämmelserna i 12 kap. 5 a och 7 a §§ socialförsäkringsbalken.

Övervägandena finns i avsnitten 4.2.1 och 4.2.2.

Ikraftträdandebestämmelse

Av bestämmelsen framgår att lagen ska träda i kraft den 1 januari 2019. Den nya bestämmelsen tillämpas därmed på ledigheter med föräldrapenning enligt 12 kap. 5 a och 7 a §§ socialförsäkringsbalken som äger rum efter ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

9.3 Förslaget till lag om upphävande av lagen (2003:1067) om särskild bestämmelse om bostadsbidrag

Lagförslaget innebär att lagen (2003:1067) om särskild bestämmelse om bostadsbidrag ska upphöra att gälla vid utgången av 2018. Av en övergångsbestämmelse framgår att den upphävda lagen fortfarande ska gälla för bostadsbidrag för tid före den 1 januari 2019. Den materiella regleringen i den upphävda lagen förs in i 97 kap. 2 § socialförsäkringsbalken.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.2.

9.4 Förslaget till förordning om ändring i barnbidragsförordningen (1986:386)

4 §

Enlig paragrafen ska den som uppbär allmänt barnbidrag anmäla vissa förändringar till Försäkringskassan.

Genom en ändring i *första stycket* slopas kravet på anmälan vid upphörande av ett växelvist boende som har grundat rätt till delat barnbidrag.

Övervägandena finns i avsnitt 5.2.1.

6 §

Enligt paragrafen ska den som uppbär förlängt barnbidrag anmäla vissa förändringar till Försäkringskassan.

Genom en ändring i *första stycket* slopas kravet på anmälan vid upphörande av ett växelvist boende som har grundat rätt till delat barnbidrag.

Övervägandena finns i avsnitt 5.2.1.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *första punkten* ska förordningen träda i kraft den 1 januari 2019.

Av *andra punkten* följer att äldre bestämmelser om anmälningsskyldighet vid upphörande av ett växelvist boende fortfarande ska gälla i fråga om barn som inte omfattas av de ändringar i socialförsäkringsbalken som trädde i kraft den 1 mars 2014 och som innebär att barnbidrag som utgångspunkt ska delas mellan föräldrarna (SFS 2013:1018). I fråga om dessa barn ska således fortfarande en anmälan göras till Försäkringskassan när ett växelvist boende har upphört, om boendet har grundat rätt till delat barnbidrag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

Departementsserien 2017

Kronologisk förteckning

1. Elektronisk övervakning av kontaktförbud. Ju.
2. Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga föräldrar. S.
3. Genomförande av ICT-direktivet. Ju.
4. Sjukpenning i avvaktan på slutligt beslut. S.
5. Effektivare sanktioner i livsmedelskedjan m.m. N.
6. Förslag till lag om ersättning till personer som har fått ändrad könstillhörighet fastställd i vissa fall. S.
7. Kommunikation för vår gemensamma säkerhet. Uppdrag om en utvecklad och säker kommunikationslösning för aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar. Ju.
8. Kultursamverkan för ett Sverige som håller ihop. Framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen. Ku.
9. Förstärkt rehabilitering för återgång i arbete. S.
10. ILO:s konvention om anständiga arbetsvillkor för hushållsarbetare. A.
11. Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd. S.
12. Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre. S.
13. Skadeståndets bestämmande vid finansiell rådgivning. Fi.
14. Vissa ändringar i läkemedelslagen. S.
15. Ökat konsulärt skydd för unionsmedborgare och deras familjemedlemmar. Genomförande av direktiv (EU) 2015/637. UD.
16. Arbetsplatsinspektioner och höjd särskild avgift. Ju.
17. En ny lag om försäkringsdistribution. Fi.
18. Karensavdrag – en mer rättvis självrisk. S.
19. Anpassningar av de fastighetsrättsliga, associationsrättsliga, transporträttsliga och immaterialrättsliga författningarna till dataskyddsförordningen. Ju.
20. Regionalt utvecklingsansvar i Stockholms, Kalmar och Blekinge län. Fi.
21. Skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav av finansiella instrument. Fi.
22. Utstationering och vägtransporter. A.
23. Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning. Fi.
24. Skjutvapen och explosiva varor – Skärpta straff för de grova brotten. Ju.
25. Nya ungdomspåföljder. Ju.
26. En anpassning till dataskyddsförordningen – kreditupplysningslagen och några andra författningar. Ju.
27. Genomförande av säsongsanställningsdirektivet. Ju.
28. En anpassning till dataskyddsförordningen av dataskyddsbestämmelser inom Näringsdepartementets verksamhetsområde. N.
29. Utökade möjligheter till utbyte av läkemedel. S.
30. Ett entreprenörsansvar i bygg- och anläggningsbranschen. A.
31. Elektroniska fakturor vid offentlig upphandling. Fi.
32. Biologiskt mångfald och ekosystemtjänster. Kontrollstation 2016. M.
33. Anpassningar till dataskyddsförordningen av registerförfattningar inom Arbetsmarknadsdepartementets ansvarsområde. A.
34. Ändringar i bestämmelser om val till Sametinget. K.
35. Körkortslån. A.
36. En snabbare lagföring. Försöksprojekt med ett snabbförfarande i brottmål. Ju.

37. Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling. Ju.
38. Livstidsstraff för mord. Ju.
39. Legitimation för hälso- och sjukvårdskuratorer. S.
40. Ändringar i vissa författningar inom Finansdepartementets ansvarsområde med anledning av EU:s dataskyddsreform. Fi.
41. En omarbetad domstolsdatalag. Anpassning till EU:s dataskyddsförordning. Ju.
42. Följdändringar till ny förvaltningslag. Ju.
43. Konsultation i frågor som rör det samiska folket. Ku.
44. Elmarknadslag. M.
45. En omarbetad utlänningsdatalag. Anpassning till EU:s dataskyddsförordning. Ju.
46. Kriminalvårdens datalag. Anpassning till EU:s dataskyddsförordning. Ju.
47. Utredningar avseende vissa skador och dödsfall. S.
48. Statistik på upphandlingsområdet. Fi.
49. Omedelbart omhändertagande av barn och unga i vissa internationella situationer. S.
50. Ett moderniserat medinflytande för totalförsvarspliktiga. Fö.
51. Sweden's sixth national report under the Joint Convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management. M.
52. Tillgång till upphovsrättsligt skyddat material för personer med läsnedsättning. Ju.
53. Rätten till offentlig försvarare. Genomförande av EU:s rättshjälpsdirektiv. Ju.
54. En anpassning till dataskyddsförordningen av författningar inom Miljö- och energidepartementets verksamhetsområde. M.
55. En karensdag mindre i arbetslöshetsförsäkringen. A.
56. Bastjänstgöring för läkare. S.
57. Följdändringar till ändrade mediegrundlag. Ju.
58. EU:s dataskyddsreform – anpassningar av vissa författningar om allmän ordning och säkerhet. Ju.
59. Regelförenklingar inom ekonomisk familjepolitik. S.

Departementsserien 2017

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- ILO:s konvention om anständiga arbetsvillkor för hushållsarbetare. [10]
- Utstationering och vägtransporter. [22]
- Ett entreprenörsansvar i bygg- och anläggningsbranschen. [30]
- Anpassningar till dataskyddsförordningen av registerförfattningar inom Arbetsmarknadsdepartementets ansvarsområde. [33]
- Körkortslån. [35]
- En karensdag mindre i arbetslöshetsförsäkringen. [55]

Finansdepartementet

- Skadeståndets bestämmande vid finansiell rådgivning. [13]
- En ny lag om försäkringsdistribution. [17]
- Regionalt utvecklingsansvar i Stockholms, Kalmar och Blekinge län. [20]
- Skyldighet för vissa offentliga funktionärer att anmäla innehav av finansiella instrument. [21]
- Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning. [23]
- Elektroniska fakturor vid offentlig upphandling. [31]
- Ändringar i vissa författningar inom Finansdepartementets ansvarsområde med anledning av EU:s dataskyddsreform. [40]
- Statistik på upphandlingsområdet. [48]

Försvarsdepartementet

- Ett moderniserat medinflytande för totalförsvarspiktiga. [50]

Justitiedepartementet

- Elektronisk övervakning av kontaktförbud. [1]

- Genomförande av ICT-direktivet. [3]
- Kommunikation för vår gemensamma säkerhet. Uppdrag om en utvecklad och säker kommunikationslösning för aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar. [7]
- Arbetsplatsinspektioner och höjd särskild avgift. [16]
- Anpassningar av de fastighetsrättsliga, associationsrättsliga, transporträttsliga och immaterialrättsliga författningarna till dataskyddsförordningen. [19]
- Skjutvapen och explosiva varor – Skärpta straff för de grova brotten. [24]
- Nya ungdomspåföljder. [25]
- En anpassning till dataskyddsförordningen – kreditupplysningslagen och några andra författningar. [26]
- Genomförande av säsongsanställningsdirektivet. [27]
- En snabbare lagföring. Försöksprojekt med ett snabbförfarande i brottmål. [36]
- Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling. [37]
- Livstidsstraff för mord. [38]
- En omarbetad domstolsdatalog. Anpassning till EU:s dataskyddsförordning. [41]
- Följdändringar till ny förvaltningslag. [42]
- En omarbetad utlämningsdatalog. Anpassning till EU:s dataskyddsförordning. [45]
- Kriminalvårdens datalog. Anpassning till EU:s dataskyddsförordning. [46]
- Tillgång till upphovsrättsligt skyddat material för personer med läsnedsättning. [52]
- Rätten till offentlig försvare. Genomförande av EU:s rättshjälpsdirektiv. [53]
- Följdändringar till ändrade mediegrundlagar. [57]

EU:s dataskyddsreform – anpassningar av vissa författningar om allmän ordning och säkerhet. [58]

Kulturdepartementet

Kultursamverkan för ett Sverige som håller ihop. Framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen. [8]

Ändringar i bestämmelser om val till Sametinget. [34]

Konsultation i frågor som rör det samiska folket. [43]

Miljö- och energidepartementet

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Kontrollstation 2016. [32]

Elmarknadslag. [44]

Sweden's sixth national report under the Joint Convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management. [51]

En anpassning till dataskyddsförordningen av författningar inom Miljö- och energidepartementets verksamhetsområde. [54]

Näringsdepartementet

Effektivare sanktioner i livsmedelskedjan m.m. [5]

En anpassning till dataskyddsförordningen av dataskyddsbestämmelser inom Näringsdepartementets verksamhetsområde. [28]

Socialdepartementet

Åldersdifferentierat underhållsstöd och höjt grundavdrag för bidragsskyldiga föräldrar. [2]

Sjukpenning i avvaktan på slutligt beslut. [4]

Förslag till lag om ersättning till personer som har fått ändrad könstillhörighet fastställd i vissa fall. [6]

Förstärkt rehabilitering för återgång i arbete. [9]

Ändrade regler om retroaktivitet avseende efterlevandestöd. [11]

Om förenklat beslutsfattande och särskilda boendeformer för äldre. [12]

Vissa ändringar i läkemedelslagen. [14]

Karensavdrag – en mer rättvis självrisk. [18]

Utökade möjligheter till utbyte av läkemedel. [29]

Legitimation för hälso- och sjukvårdskuratorer. [39]

Utredningar avseende vissa skador och dödsfall. [47]

Omdelbart omhändertagande av barn och unga i vissa internationella situationer. [49]

Bastjänstgöring för läkare. [56]

Regelförenklingar inom ekonomisk familjepolitik. [59]

Utrikesdepartementet

Ökat konsulärt skydd för unionsmedborgare och deras familjemedlemmar. Genomförande av direktiv (EU) 2015/637. [15]